

Lunds universitet

Historiska institutionen

ÄHID04

Seminarieledare: Martin Dackling

Handledare: Per Anders Rudling

Seminarie: 14 januari 2021, kl. 10.15-12. Via Zoom

”Och så länge det finnes liv så finnes det ju hopp”

En analys av utvalda texter i Landskrona posten 1939 – 1945, vilka speglar befolkningens hanterande av vardagslivet under beredskapstiden.

Sarah Liljeblad

Innehållsförteckning

1. Inledning	s. 3.
1.1 Landskrona – en stad som väcker nyfikenhet	s. 3.
1.2 Teoretiska perspektiv & analytisk ram	s. 3.
1.3 Forskningsöversikt	s. 6.
1.4 Syfte & frågeställningar	s. 9.
1.5 Källmaterial	s. 9.
1.6 Metod	s. 11.
1.7 Urval & avgränsning	s. 13.
2. Historisk bakgrund & kontext	s. 15.
2.1 Landskrona & Skåne under beredskapstiden	s. 15.
2.2 När allvaret knackar på	s. 16.
2.3 Stressen hos tidningspressen	s. 17.
3. Oro, likgiltighet eller trots – ett djupdyk ner i ”landets krona”	s. 18.
3.1 Kriget bryter ut	s. 18.
3.2 Broderfolket i nöd	s. 24.
3.3 Nazisterna står för dörren	s. 28.
3.4 En midsommar i blåsväder	s. 32.
3.5 Farofyllda resor över sundet	s. 34.
3.6 Frid & fröjd – medveten glömska?	s. 37.
4. Sammanfattning & slutsatser	s. 43.
5. Käll- & litteraturförteckning	s. 46.
5.1 Tryckt litteratur	s. 46.
5.2 Tryckta källor	s. 49.
6. Bildförteckning	s. 56.

1. Inledning

1.1 Landskrona – en stad som väcker nyfikenhet

Bilden på titelsidan är tagen längs Landskronas kustremsa. Här syns vattentornet torna upp sig i bakgrunden, och till vänster skymtar det gamla nöjesstället Strand. I förgrunden syns något som skvallrar om försiktighetsåtgärder under beredskapstiden. Stenblocken som står uppradade mellan fästningen Citadellet och badstranden Halvmånen är stridsvagnshinder. De har observerats många gånger, och lika många gånger har funderingar över deras placering och syfte uppkommit. Hur påverkade deras närvaro befolkningens känslor om kriget? Påverkade den nya världsomspännande konflikten dem? Var de rädda eller flöt vardagen på som vanligt? Vilka beredskapsåtgärder fanns, och hur påverkade det vardagslivet?

Genom att undersöka artiklar, krönikor och insändare i Landskrona posten under utvalda månader av krigsåren, ämnar studien skapa förståelse för lokalbefolkningens känslovärldar och hanterande av vardagen. Hur de kände och reagerade på förändring, kan visa ett större sammanhang i hur människor hanterar olika situationer. Vilka känslor i deras känslovärldar kommer till uttryck i de emotionella gemenskaperna? Begreppen känslovärld och emotionella gemenskaper förklaras i avsnittet nedan. Studien vill applicera ett lokalhistoriskt perspektiv på beredskapstiden, snarare än de stora och politiska perspektiv som är framträdande idag. En inriktning på hur folk kände och hanterade sin ”nya” vardag är något som sällan syns, därför är det mycket relevant. Folket tenderar att försvinna bland stora aktörer och strukturer. Undersökningen tar därmed fasta på människor och deras känslor i den rådande världssituationen, och sätter dem i relation till Sverige och ett större sammanhang. Var lokalbefolkningens reaktioner säregna eller lika andra regioners?

1.2 Teoretiska perspektiv & analytisk ram

Studien har ramat in det undersökta ämnet med inspiration från hermeneutisk och mikrohistorisk metod, vilka avhandlas i metodavsnittet. För att sätta in studien i ett större sammanhang och avgränsa samt förtydliga syftet, ska den befästas i begreppen *känslovärld* och *emotionella gemenskaper*. Studien har även inspirerats av Pierre Nora och hans teori om *lieux de mémoire* eller *minnesplatser*. Det har väckt nyfikenhet angående vilka minneskulturer som tar plats och varför, vilket är relevant då små perspektiv och minnen oftast inte representeras. Nora menar att människor idag är besatta med att skapa nya minnen, då de upplever att det finns få kvar. Historia har ersatt dem, då historia i det moderna samhället anses röra sig fortare än när minnen traderades i generationer. Nora menar att minnen är

lokala och subjektiva, medan historia är objektivt och berör alla i samhället. Historia blir därför en auktoritet. Minnesplatser skapas för att bevara minnen, och de med störst värdeladdade symboler påverkar flest människor. Minne och historia kan idag ses som sammanbundna, då historia blir ett sätt att nå glömda minnen - minnen som kanske inte ens är människors egna.¹ Minnen som de mäktigaste projicerat är de som förmedlas som historia. Minnesplatser behöver inte vara fysiska, de kan vara högtider eller mer abstrakta faktorer. Det är på detta vis som de största perspektiven syns och de mindre försvinner. Nora menar att om ingen återskapar minnen, vet ingen om att de existerat.² Det är därför studien lyfter Landskronas beredskapstid för att få kontrast till den minneskultur som idag styr historiesynen. En överblick av vilka händelser som idag är del av minneskulturen, och vilka som inte är det kan nås. Det syns i hur samhället accepterade känslöytringar och agerande. Är det relativt okänd fakta idag, har det alltså varit icke accepterat i minneskulturen.

Känslvärld definieras i studien som den inre sammansättning av känslor en människa besitter. Känslvärldar påverkar agerande, men även attityder och mentaliteter. De är tätt sammanbundna. Beroende på vilka livssituationer individer befinner sig i eller har erfarenhet av, reagerar de olika på förändring. Människor kan ha dysfunktionella förhållanden till känslor och därmed förtränga dem. Agerande kan vara normbaserat och bero på följdenliga beteenden inom olika samhällsskikt. Det betyder emellertid inte att tendenser till att inte agera utåt, resulterar i att känslor inte påverkar människor. Individers och kollektivs känslvärldar, samt emotionella gemenskaper, kommer förmodligen synas i materialet. Agerande när känslvärldar förändras och känslor tar över, demonstrerar mänskliga reaktioner i olika situationer. Perspektivet gör studien bredare och relevant för känsloforskning, och den begränsas inte till Landskrona. Den visar hur känslvärldar kommer till uttryck.

Barbara Rosenweins teori om emotionella gemenskaper, samt Annika Sandén och Joachim Östlunds artikel om hur känslor format samhället, är viktiga faktorer i studien. Medeltidshistorikern Barbara Rosenwein menar att uppvisande av känslor är kommunikation och sociala handlingar vilka formar relationer. Hon ger exempel på olika medeltida maktceremonier som spelade på känslor mer än att skapa direkta relationer mellan undersåtar och kung. Känslorna var inte alltid genuina, snarare ceremoniella. ”The emotional community”, eller den emotionella gemenskapen, bestämmer vilka känslor som får visas i

¹ Pierre Nora, ”Between memory and history: Les Lieux de Mémoire”: *Representations* 1989, Vol. 26. s. 7-24. <https://online.ucpress.edu/representations/article/doi/10.2307/2928520/82272/Between-Memory-and-History-Les-Lieux-de-Memoire> (Hämtad 2021-01-02)

² Nora 1989, s. 15-16.

vilka situationer. Det skapas alltså normsystem inom olika kollektiv i samhället. Emotionella gemenskaper kan studeras genom en eller flera individer, och vilka normer som styr deras agerande kan därmed ses. Rosenwein menar att det inte bara är den studerade gruppens uttryck som visar den emotionella gemenskapen, utan också de som bryter mot den. De blir ofta kritiserade utifrån de rådande normerna. Normerna kan beskrivas på olika sätt och vara svåra att upptäcka då språket förändras. Begreppen är inte densamma som nu.³ Rosenwein beskrev förvisso medeltida underlag när den språkliga skillnaden påpekades, den är antagligen inte lika stor i studiens material. Skillnaden är dock något som bör tänkas på.

Teorin bidrar med en tydligare syn på varför människor agerar på olika sätt, då underliggande normmönster blir lättare att se och förstå. Den kan möjligtvis bli något stel i undersökningen, eftersom människor ses som agerande objekt i olika kollektiv snarare än subjekt. Begreppet känslövärld öppnar dock upp ”det mänskliga” i teorin, och kombinationen av dem är antagligen nödvändig för intima resultat. Det observeras under analysen.

Annika Sandén och Joachim Östlund har i ”Medkänslans makt och gränser. Nya linjer i känslornas historia”, undersökt hur medkänsla och omsorg tagit sig uttryck i samhället. Det kan ses i bland annat institutioner och skapandet av välfärdsstater. Forskning lyfts, och resultatens påverkan på hur känslor uppfattas diskuteras. Ter sig känslor likadant hos alla, och hur uppstår de egentligen? Är de samhällskonstruktioner eller medfödda arv? Människors känslohantering undersöks också. Har de överlag lättat på känslotrycket eller tryckt tillbaka det? Författarna menar att känslor, medkänsla i deras fall, inte är något konstruerat. De har alltid funnits och styrt människors agerande, vilket är trovärdigt och det studien utgår från. Det tolkas som att de menar att samhällets utformning påverkat människors agerande utifrån sina känslövärldar,⁴ vilket det förväntas synas spår av i materialet. Förändringar uppstod snabbt under beredskapstiden och reaktioner måste ha uppstått. Självfallet är det inte möjligt att se alla känslors uppkomst eller allas reaktioner, då många inte reagerade offentligt. Det är emellertid en början till att se reaktioner på en förändrad vardag och orolig värld.

Den teoretiska analysram som skapas av ovanstående forskning formar och avgränsar studien. En förståelse för känslövärldar och hur de uttrycks, eller bryter mot emotionella gemenskaper, blir intressant att undersöka. En större förståelse för Sveriges minneskultur

³ Barbara H Rosenwein, “Problems and methods in the history of emotions”: *Passions in context. International journal for the history and theory of emotions* 2010, Vol. 1, nr. 1, s. 12, 19-23.

https://www.passionsincontext.de/uploads/media/01_Rosenwein.pdf (Hämtad 2020-11-11)

⁴ Annika Sandén & Joachim Östlund, “Medkänslans makt och gränser. Nya linjer i känslornas historia”: *Historisk tidskrift* 2010, Vol. 130, nr. 4, s. 611-612, 595-602. http://www.historisktidskrift.se/fulltext/2010-4/pdf/HT_2010_4_593-613_sanden_ostlund.pdf (Hämtad 2021-01-06)

skapas förhoppningsvis, fastän det inte är studiens syfte. Det har snarare varit en inspiration, då ”små minnen” ofta försvunnit bland stora minnesplatser. Studien blir bredare då den lyfter hur känslor påverkar människors känslövärldar och vardagsliv, samt att undersökningens resultat blir tydligare. Det kan möjligtvis visa på tendenser eller säregenhet. Perspektivet är intressant att använda i en studie som fokuserar på människor och hanterandet av en ny vardag, och det känslomässiga som blir resultat. Det kan dock resultera i att människors känslor eller aktioner övertolkas, då ett teoretiskt perspektiv appliceras. Människors agerande kan egentligen aldrig helt förstås, då val görs både medvetet och omedvetet. Vi kan idag inte helt säkert veta hur människor egentligen kände, det kan endast utläsas av vad som visades utåt. Agerande kan också inte stämma överens med vad känslor i känslövärlden egentligen förmedlar, men det är endast reaktionerna som levt kvar till eftervärlden – om inte dagböcker läses. För att begripa människors reaktioner, måste alltså samhällskontexten förstås.

1.3 Forskningsöversikt

Det finns lite forskning om hanterandet av vardagslivet under beredskapstiden, vilken är förankrad i dagstidningar. Analysramen som ska appliceras har likväl inte använts i tidigare forskning. Forskning som tangerar ämnena har därmed analyserats. Föregående forskning har berört vardagsliv och skildringar av händelser i dagstidningar. Avsnittet kommer beskriva forskningen, men resultaten studeras mer ingående i undersöknings- och analysdelen. Där kommer de även jämföras med studiens resultat.

Henrik Berggren har undersökt Sverige och dess utlandsrelationer under kriget genom dagstidningar och dagböcker, vilka speglar samhället. *Landet utanför: Sverige och kriget 1939-1940* är första delen i en trilogi, men resterande delar hinner inte publiceras under arbetet. Första delen beskriver emellertid händelser och människoöden med ett rikt material och språk. Undersökningen ger sammanhang till perioden, men även kändisar och civilas känslor, åsikter och liv finns beskrivet. Den utgår emellertid från ett ”huvudstadsperspektiv”, vilket resulterar i att andra regioner knappt syns. Inget utvecklat berättande om dem finns, fastän ambitionen var att undersöka Sverige. Berggren menar att han inkorporerat militär historia i den civila då de påverkar varandra. Han menar att det ofta ignoreras.⁵ Det är ett bra val, då det visar hur faktorer påverkar varandra på ett politiskt plan, men även i vardagen. Det berör i sin tur människors känslövärldar och emotionella gemenskaper.

⁵ Henrik Berggren, *Landet utanför: Sverige och kriget 1939-1940*, Storocketutgåva, Norstedts: Stockholm 2020, s. 11.

Studien ska utvidga forskningsläget genom att belysa en mindre kust- och industristads upplevelser av beredskapstiden utifrån ett lokalthistoriskt perspektiv, något som föga undersökts tidigare. Även om Berggren menar sig undersöka Sverige och har ett brett utbud av perspektiv, är det emellertid fortfarande centrerat på Stockholm. Mindre städer representeras inte, och Berggren undersöker också händelser i Finland, Norge och Danmark noga.⁶ Det gör inte studien, då den istället undersöker hur händelser, i bland annat grannländerna, påverkade Landskronas befolkning. Det är alltså inte en krigsskildring av Sverige studien fokuserar på, utan hur befolkningen reagerade och anpassade vardagslivet under beredskapstiden.

Axel Moberg har i *Ekot av kriget: hur andra världskriget skildrades i dåtida svenska tidningar*, undersökt hur kriget skildrades i flera stora svenska dagstidningar. Moberg menar att han koncentrerat sig på den politiska utvecklingen i landet, och att han inte är ute efter att nå sanningen. Han menar att sanningen aldrig kan nås, då dagstidningar inte är ett pålitligt källmaterial.⁷ Mobergs påstående är diskutabelt. Även om tidningar kan ge otydliga, partiska eller till och med falska påståenden, betyder inte det att de är oanvändbara för att skapa en historisk skildring. I många mindre städer är tidningar ofta det källmaterial som finns tillgängligt för att komma ”vanliga människor” nära, eftersom alla inte har skrivit dagböcker. Istället för att förkasta material på grund av ett strängt källkritiskt perspektiv, kan materialet jämföras med annan forskning och litteratur. Källmaterial ska alltid undersökas med ett källkritiskt perspektiv. Självfallet kan den exakta sanningen aldrig nås, men ett mål kan vara att komma så nära som möjligt. Att förkasta källmaterial är då problematiskt.

Moberg vill istället för att måla upp ett historiskt skeende, se hur bilden av kriget förmedlades. Han försöker se om bilden Sveriges befolkning har av kriget förändrats eller är densamma. Vilka faktorer har uppstått eller försvunnit? Rapporteringen behandlar inte endast Sveriges situation utan också utlandets, men det är skildringen i svensk press han vill åt.⁸ Återigen utgår bilden från stora dagstidningar, vilket kan förstås. Ska en bok skrivas om den svenska bilden av kriget, behövs tidningar från hela landet. Det är som nämnt här studien ska demonstrera en mindre stads upplevelser, något som annars fattas.

Klas Åmark har i *Att bo granne med ondskan: Sveriges förhållande till nazismen, Nazityskland och Förintelsen*, skrivit om Sverige under beredskapstiden. Hans bok är gedigen

⁶ Berggren 2020, s. 11.

⁷ Axel Moberg, *Ekot av kriget: hur andra världskriget skildrades i dåtida svenska tidningar*, Publitz Sverige: Stockholm 2020, s. 10-12.

⁸ Moberg 2020, s. 12-13.

och analyserar ämnen som relationerna till Nazityskland, den svenska pressen och flyktingpolitik. Han förklarar att det finns frågor som måste besvaras för att läka moraliska sår. Till exempel om neutraliteten, eller att den äventyrades, var rätt. Åmark menar att boken är något nytt, då den använder sig av andra forskningsramar än tidigare. Istället för att undersöka neutraliteten, undersöks Sveriges agerande och hur det påverkade kriget. Boken bygger på tidigare forskning, och ny fakta förekommer där Åmark själv utfört studier. Det är en forskningssammanställning, vilken redovisar svenskt agerande från en utomståendes perspektiv.⁹ Studien skiljer sig från Åmarks, då den fokuserar på hanterandet av vardagen från ett lokalhistoriskt perspektiv. Åmark fokuserar på politik, och individperspektiv finns knappt att se. Det är de stora perspektiven studien undviker, för att komma människors känslövärldar nära. Boken är dock en utmärkt skildring av Sveriges agerande under beredskapstiden.

Undersökningar som analyserat vardagslivet under beredskapstiden i Sverige, är *Vardagsliv under andra världskriget – minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945* och *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget – en tillbakablickande antologi*.

Undersökningarna utgår från en insamling av minnen från beredskapstiden. Den första boken publicerades 2012, och antologin 2014. Minnena är främst insamlade i Västsverige, men personer från andra regioner förekommer också. Den förra titeln visar de insamlade minnena precis som skribenterna formulerat dem. Boken är också indelad i teman, vilket gör det lätt att finna minnen och belägg för det som framkommer i tidningarna. Det kan vara intressant att se om Västsveriges befolkning reagerade och betedde sig som Landskronas.

Antologin är uppdelad i olika artiklar som behandlar minnen om allt från fotboll till skolan under kriget. Det är en utmärkt undersökning att ta språng från och jämföra observationer med, då det är ett utförligt material. Artiklarna är emellertid till största del sammanfattade, och visar inte alla minnen som skickats in. Det finns dock ett betydande antal med i undersökningen, och den förra boken har desto mer av dessa.

Kristina Öman har i sin masteruppsats undersökt insändare till sjömän i tidskriften *Ute och hemma*, där hon ville se hur vardagslivet för skribenterna kunde se ut under beredskapstiden. Hon gör delvis det då hon mer fokuserar på bilden av den väntande och ensamma kvinnan, samt vänskap och maskulina normer hos sjömän. Hennes uppsats är emellertid inte utan betydelse för studien, då hon har en intressant diskussion om hur begreppet krig knappt användes. Öman menar att begrepps användningen förändrades vid

⁹ Klas Åmark, *Att bo granne med ondskan: Sveriges förhållande till nazismen, Nazityskland och Förintelsen*, Ny, reviderad och utökad utgåva, Bonnier: Stockholm 2016, s. 15-17, 26-27, 36-37.

krigets slut, och att människor vågade använda ordet krig igen. Det säger mycket om deras känslovärldar och verklighetsuppfattning.

Slutligen ska studien placeras in i forskningsläget. Som redovisats ovan finns det lite forskning om hur vardagen utspelades i en mindre stad, förutom i minnen där de syns sporadiskt. Fokus fästs vid stora perspektiv och berättelser. Undersökningar brukar likväl inte utgå från lokaltidningar, då det ses som ett för ensidigt material. Studien ska därmed ta fasta på en stad och dess dagstidning, för att utifrån ett mikro- och lokalhistoriskt perspektiv se hur befolkningen hanterade vardagslivet och därmed världssituationen. Det är en ingångsvinkel vilken ska fylla de tomrum de rådande perspektiven lämnar. Att ta fasta vid människors känslovärldar och hur de kommer till uttryck, är något som tidigare utelämnats.

1.4 Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att förstå hur lokalbefolkningen i Landskrona hanterade vardagen under beredskapstiden. Upplevde befolkningen i en mindre stad beredskapstiden som de stora berättelserna demonstrerar? En förståelse för deras känslovärldar och emotionella gemenskaper under den här tiden ska skapas, och händelsers påverkan på deras vardag och liv står därför i fokus. Studien ska resultera i att en bild av Landskrona, samt en syn på människors hanterande av förändring skapas. Det sker från ett lokalhistoriskt perspektiv, då saknaden av det lämnar ett hålrum i dagens historiekultur.

Huvudfrågeställningen i undersökningen är: Hur hanterade lokalbefolkningen i Landskrona vardagslivet under beredskapstiden? För att besvara frågeställningen har andra frågor som är riktade till källmaterialet ställts. De ska sortera och sälla ut viktig information:

- Vad fokuserar de flesta av texterna på, och vem/vad syns i tidningarna? Finns det en förändring över tid?
- Vilka känslor, åsikter, attityder eller mentaliteter speglas i de olika texterna? Vad kan det säga om människors känslovärldar och emotionella gemenskaper?

Genom frågeställningarna hoppas en tydlig och perspektivfylld bild kunna skapas, trots det begränsade utrymmet. En större bild av vardagen med fler individperspektiv är en utmärkt idé för framtida studier. Utrymmet är för tillfället inte tillräckligt.

1.5 Källmaterial

Källmaterialet består av artiklar, krönikor och insändare i Landskrona posten, vilka behandlar flera olika ämnen. De har undersökts i mikrofilmsformat på Lunds universitetsbibliotek. Ett urval har gjorts då materialet annars hade blivit för stort. Allt kommer inte redovisas i detalj.

Till artiklar räknas reportage och nyheter, till krönikor allt som beskriver personligt tyckande och är relevant för många. Det kan vara allt från ledare till biorecensioner. Till insändare räknas texter från allmänheten med åsikter och uppmaningar. Allt från att nya parkbänkar behövs, till Lottakårens uppmaningar.

Landskrona posten, vilken grundades 1896, beskrivs som konservativ,¹⁰ vilket kan påverka texterna och hur information vinklas. Tidningarna publicerades i princip varje dag, och det hade blivit ungefär 2000 tidningar att undersöka. Sex stycken händelser har därför valts ut för att avgränsa undersökningen. Händelserna anses ha påverkat Landskronas befolkning och visar därmed deras syn på vardagen, samt hur de anpassat sig efter nya situationer. Förändring är ofta en känsloutlösande faktor. Händelserna som styrts urvalet är:

- Krigets utbrott 1/9-1939
- Finska vinterkrigets utbrott 30/11-1939
- Danmark och Norge invaderas 9/4-1940
- Midsommarkrisen 22/6-1941
- De danska judarnas flykt över Öresund 1/10-1943
- Krigsslutet/Tyskarnas kapitulation 5/5-1945

Händelserna och en månad efter vardera har undersökts, då förändringen i människors vardag och känslor ska observeras. Undersökningen vill beskåda befolkningens reaktioner och hanterande av händelserna, och om de orsakat en omställning av vardagen.

Självfallet kan faktumet om tidningar visar en allmän bild av vardagen problematiseras, då alla omöjligt upplevt den på samma sätt. Vardagsliv, upplevelser och agerande beror på samhällsstatus och yrke, men tidningarna kan ge en övergripande bild av lokalsamhället och vardagen. Med tur kan insändare ge en personlig bild av densamma. Varför reagerade somliga på ett sätt, och andra på ett annat? Det är svårt att veta vem som skrivit, då många använde alias. Vad säger det om pressfrihet eller rädsla för uthängning? Om journalister återger en verklig bild av vardagen är också intressant. Även om en person är journalist, är de likväl fortfarande del av befolkningen. De signerar inte alltid sina texter och uttrycker både egna och redaktionens åsikter. Källkritiken är alltså en ständig följeslagare genom undersökningen.

Källmaterialet kommer undersökas utifrån de källkritiska kriterierna för berättande källor. Dagstidningar må vara kvarlevor av tidningars utformning, men texterna är inte en direkt spegling av verkligheten. Situationer skrivs om i efterhand och kan inte direkt framställa en ”korrekt” bild av verkligheten som kvarlevor menas göra. Gabriela Bjarne

¹⁰ ”Landskrona posten”: *Nationalencyklopedin* [u.å]. <https://www-nese.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/landskrona-posten> (Hämtad 2020-11-16).

Larsson menar att när berättande aspekter undersöks, måste andra källkritiska kriterier appliceras än när källan värderas som kvarleva. Det är olika frågor och infallsvinklar som bedömer vad källan kategoriseras som.¹¹ Även om journalisten varit förstahandsvittne, betyder det inte att personen författat texten objektivt eller strax efter händelsen. Det är de berättande aspekterna som undersöks, för att lyfta hur människor hanterade vardagslivet. Skrifterna är reviderade vilket resulterar i att källkritiska aspekter måste appliceras.

Det är viktigt att materialet kritiskt granskas för trovärdiga och historievetenskapligt korrekta resultat. Kriterierna som appliceras på ett berättande källmaterial är närhet, beroende, tendens och äkthet. Närhet undersöker hur långt i efterhand källan är skriven, vilket i tidningarna oftast inte är mer än en dag i efterhand. De är alltså inte skrivna långt efteråt, vilket kunde sänkt trovärdigheten. Beroendet av andra källor beror på vilken text det är. Ett reportage där skribenten är förstahandsvittne, resulterar i att den inte är beroende av andra för trovärdighet. Intervjuer är däremot beroende av förstahandsvittnesmål. Omskrivningar kan utelämna eller förvränga fakta, men tendensen behöver inte vara ett problem. Det är en del av undersökningen och visar på människors bilder av situationen. Tendens är svårt att undvika, men gör inte materialet oanvändbart. Att fundera på vad som syns och vad det kan bero på är viktigt. Påtryckningar på pressen förekom och staten nekade därmed publiceringar, vilket kan ha påverkat innehållet. Äktheten är bevisad då tidningarna är publicerade. Om texterna är sanna kan man aldrig veta, men studien utgår från det och bedömer materialet källkritiskt.

Även om källkritiken är en ständig följeslagare och flera olika röster syns i materialet, är det inte en anledning till att förkasta tidningar som källmaterial. Hade de inte kunnat användas, hade det varit svårt att hitta material som visar flera aspekter av vardagslivet. Källkritisk måste en person alltid vara med berättande källmaterial, men det betyder inte att det ska ”kritiseras sönder” och bedömas som oanvändbart om uppgifter är tendentiösa. Det kan användas med en kritisk blick och förståelse för kontexten det uppkommit i.

1.6 Metod

En slags mikrohistorisk metod blir utgångspunkten i studien, medan en kvalitativ textanalys används för att möta och analysera källmaterialet. Mikrohistorisk metod används ofta för att undersöka individers liv, och därmed spegla samhället de levde i. Studien utgår istället från Landskronas befolkning som ett kollektiv. Anledningen är för att kunna spegla bilden av befolkningens vardag och hur de hanterade den. Beredskapstiden i Landskrona speglar en del

¹¹ Gabriela Bjarne Larsson, ”Frågan avgör källans värde” i Gabriela Bjarne Larsson (red.), *Forma historia. Metodövningar*, Studentlitteratur: Lund 2002, s. 147-148.

av Sveriges samhälle, och kan därmed ses som mikrohistoria. Jämförelser med andra städer genomförs med forskningslitteraturen. Inom mikrohistoria analyserar forskare ett avgränsat källmaterial på djupet, och drar slutsatser om samhället utifrån det menar Berglund och Ney. Detaljer som ofta missas kan därmed lyftas fram. Det är emellertid svårt att inte både använda mikro- och makrohistoria i studier. Makrohistoria utgår från ett brett perspektiv och en frågeställning, istället för att analysera materialet på djupet.¹² Även om studien styrs av frågeställningar väljer fortfarande materialet riktning. Det är studien av Landskrona som berättar om känslövrldar och emotionella gemenskaper, något makrohistoria inte hade nått.

Annasara Hammar och Linn Holmberg menar att mikrohistoria är ett utmärkt sätt att redovisa hur historieskrivning går till. De menar att en mer synlig undersökning och förklarande av hur och varför en forskare drar slutsatser från ett material, kan resultera i en större förståelse för kunskapsskapande.¹³

Mikrohistoria kan på så vis bli ett sätt att manövrera i en värld som på samma gång är flyktig, motsägelsefull och envist beständig. Den kan vara en metod för forskare att bli mer självreflekterande och en pedagogisk hjälp för att förklara för andra vad det är vi egentligen gör – och varför.¹⁴

Ett mikrohistoriskt angreppssätt är alltså inte bara en metod för att lyfta källmaterial från en mindre grupp, stad eller individ, och därmed nå kunskap om ett samhälle eller tankesätt. Mikrohistoria ger tydlighet och hjälper forskare visa sin subjektivitet och arbetsprocess, något som ger resultaten stor trovärdighet och gynnar studien.

I materialet har artiklar, insändare och krönikor som speglar vardagslivet i Landskrona, eller åsikter och bilder av det sökts efter. De som speglat åsikter, attityder eller känslor har analyserats. Ett brett perspektiv av ämnen har funnits, allt från biorecensioner till reportage om fiskeproblem. De direkta och indirekta meningarna i texterna har sedan tolkats med hjälp av författarnas språkbruk, kritik eller allmänna uppfattningar. Förståelse för känslövrldar och de rådande emotionella gemenskaperna kan därmed skapas genom materialet. En kvalitativ textanalys av materialet har alltså utförts, där tolkningarna av författarna och kontexten texterna uppkommit i står i centrum. Det är alltså inte säkert att samma tolkningar görs av någon annan, då alla har olika förkunskaper om kontexten. Metoden har blivit komparativ, då Landskronabornas vardagsbild även jämförts med Stockholm och Västsverige.

¹² Louise Berglund & Agneta Ney, *Historikerns hantverk: om historieskrivning, teori och metod*, Studentlitteratur: Lund 2015, s. 109-110.

¹³ Annasara Hammar & Linn Holmberg, "Varför mikrohistoria? Om teckentydningens dragningskraft och historievetenskaplig transparens": *Historisk tidskrift* 2017, Vol. 137, nr. 3, s. 444-447.

¹⁴ Hammar & Holmberg 2017, s. 447.

Den kvalitativa textanalysen är en hermeneutisk metod som är mycket användbar, på grund av tolkningsarbetet som förekommer. Kvalitativ textanalys är egentligen flera metoder som analyserar underliggande betydelser, strukturer och mönster, vilka skapar makt och tolkningsföreträde. Undersökningen utgår från Berglund och Neys definition av kvalitativa textanalyser och hur de används. De menar att en text alltid uppstår i en kontext och med ett syfte, och det är därför upp till forskaren att lyfta betydelserna som finns där. Känslor som författaren inte menade att visa kan lyftas fram genom undersökningar av ordval, och med hjälp av material för att förstå textens uppkomstsituation.¹⁵ Det är reaktioner och känslor om vardagen som undersöks, men utifrån de teoretiska perspektiven blir underliggande normmönster och maktstrukturer intressanta. Den kvalitativa textanalysen undersöker direkta och indirekta meningar i texter, för att förstå deras innehåll, mening och budskap.

Varför en kvalitativ textanalys använts över en diskursanalys, är för att intresset inte lika mycket ligger i underliggande maktstrukturer som det gör i hur känslor uttrycks. Det finns emellertid uppenbara diskursanalytiska drag i studien, då den undersöker emotionella gemenskaper och därmed normmönster. Även maktstrukturer i form av vem som har tolkningsföreträde kommer troligtvis synas, vilket är en viktig faktor. Den kvalitativa textanalysen, med hjälp av den hermeneutiska cirkeln, är bättre lämpad till att tolka underliggande betydelser och känslor i kontexten de uppkommit i. Förståelse och kunskap om vad som skett kan resultera i trovärdiga och intima resultat om människors upplevelser och känslor. Det hade inte uppnåtts med en diskursanalys, som upplevs mer distanserad. En kvalitativ textanalys kommer emellertid inte att nå in i allas innersta tankar och känslor, då den endast kan tolka det som förmedlas. Det är återigen den personliga tolkningen och arbetssättet som står i centrum, vilket påverkar resultaten som nås.

Rubriker och citat kommer skrivas likadant som när texterna publicerades, oavsett felstavningar. Somliga texter saknar också sidnummer, och artiklar som sträcker sig över flera sidor kan sakna nummer på en av dem. Finns inget sidnummer kommer det utelämnas från fotnoten, och finns det sidnummer på en av sidorna skrivs det ut enligt principen: 1, ?. Läsaren ska förstå att artikeln består av flera sidor, och i alla fall hitta en av dem med lätthet.

1.7 Urval & avgränsning

Undersökningen har avgränsats och ett urval av materialet har därmed skett. Ett antal händelser som kan ha påverkat Landskronas befolkning har valts ut. Förändring brukar

¹⁵ Berglund & Ney 2015, s. 159-162.

framkalla reaktioner, vilka intensivt letas efter. Händelserna och en månad framåt har undersökts, för att få en större bild av hur folkets vardag och åsikter har förändrats. Hur kommer deras känsloliv till uttryck i de rådande emotionella gemenskaperna? Att en månad efter undersöks är för att få grepp om förändringen i människors liv, tankar och känslor. En längre tidsperiod hade resulterat i ett för tungt material. Somliga kanske anser att tidsmellanrummen som uppstår är sporadiska, eller inte håller med om att händelserna är lämpliga. Hade undersökningen varit större hade fler händelser varit med och mellanrummen blivit jämnare. Dock ogiltigförklarar inte det studien, då den ger en överblick på beredskapstiden med belägg från materialet. Det finns självfallet olika mängder material och fokus under perioden, vilket inte är negativt. Det visar snarare hur befolkningen, och tidningarna, hanterade olika situationer. Ibland behövde texter hållas tillbaka på grund av den utrikespolitiska situationen.

Hade inte studien avgränsats, hade ca 2000 dagstidningar undersökts. Det hade varit orealistiskt mycket material med tanke på uppsatsen storlek. Det finns många texter som varit intressanta och bidragit till min syn på beredskapstiden, men alla redovisas inte i detalj. Urvalet resulterar i att en övergripande bild av befolkningens vardagsliv och känslor skapas. Att den även analyserar *en* stad utifrån ett lokalthistoriskt perspektiv gör urvalet ännu mindre.

Representativiteten kan diskuteras, både när det gäller Landskrona i sig, men även vilka delar av befolkningen som representeras. Hade målet varit att undersöka Sveriges befolkning hade Landskrona varit en dålig representant. Det behövs fler perspektiv än från en lokaltidning, men eftersom studien är lokalthistoriskt inriktad är det inte ett problem. Att se om Landskrona är representativt för Sverige får man svar på när resultaten jämförts med tidigare forskning. Befolkningen ses därför som en enhet vilket inte behöver vara negativt, då somliga endast skickade in texter under alias. Det kommer med största sannolikhet synas vilka emotionella gemenskaper de tillhör ändå, beroende på hur deras känslvärldar påverkade deras agerande. Faktorer hos somliga som inte syns hos andra kommer problematiseras.

Avgränsningarna smalnar av undersökningsområdet, vilket gör det lättare att hantera det stora material som finns till godo. Det är inte en historisk skildring av Sverige under kriget eller neutraliteten som skapas. Det lokalthistoriska perspektivet avgränsar alltså mycket, då endast en lokaltidning undersöks. Ett specifikt sökande efter texter om Landskrona och befolkningens agerande samt känslor, gör källmaterialet ännu lättare. Utan avgränsningarna hade undersökningen svävat ut och i detalj beskrivit varenda en av vardagslivets bestyr – vilket inte är dess syfte. Det är hanterandet av vardagen under beredskapstiden som undersöks.

2. Historisk bakgrund & kontext

För att få förståelse för samhället undersökningen letar sig in i, behövs en bakgrund och kontext. Utan dem är det svårt att förstå och komma dåtida människor, samt deras agerande, nära. Tidningarnas rapportering kan också tydligare förstås om pressklimatet lyfts till ytan.

2.1 Landskrona & Skåne under beredskapstiden

Skåne, Sveriges sydligaste landskap, var under beredskapstiden fortfarande präglad av jordbrukssamhället som fortgått i generationer tidigare. Jordbrukstekniken hade varken förändrats eller utvecklats i någon större mån,¹⁶ men industri förekom i flera tätorter. Det kan ses i Landskrona, där mer än hälften av befolkningen jobbat inom branschen. Skeppsvarvet var en viktig del av ekonomin och sysselsatte en betydande del av lokalbefolkningen.¹⁷

När andra världskriget bröt ut den förste september 1939 var Sverige inte rustat för krig, och den skånska beredskapen låg. Få förband var stationerade i södra Sverige.¹⁸ Den södra landsändan skulle vara dåligt förberedda under hela kriget, och menades bero på låg beredskap i landet, samt dålig ledning från regeringen och militären.¹⁹ Regeringens uppgifter blev därmed att behålla neutraliteten, se till att befolkningen kunde försörja sig och stärka försvaret. På skeppsvarvet i Landskrona syntes det att försvarsfrågan togs på allvar. Tillverkning och reparationer av stridsfartyg och andra skadade skepp startade, fastän det rådde personal-, maskin- och resursbrist. En stor del av personalbristen berodde på inkallelser till beredskapstjänstgöring,²⁰ något som återigen visar på allvaret i neutralitetsfrågan.

Finska vinterkriget, som bröt ut 30 november 1939, verkar inte ha påverkat Skåne på samma vis som tredje rikets intågande i Danmark och Norge den 9 april 1940 gjorde. Kriget kom närmre, då danska judar flydde över sundet i båtar och farkoster de kunde få tag i. Nazisterna hade i augusti 1943 och framåt, utfört razzior och förföljelser i Köpenhamn. Det var inte bara flyktingar som förde kriget närmre Skåne, permittenttrafiken syntes också i järnvägsstäder.²¹ Som i resten av landet infördes ransoneringar av livsmedel och bränsle, och

¹⁶ Sten Skansjö, *Skånes historia*, Historiska media: Lund 2006, s. 224-225, 227-228.

¹⁷ "Landskrona": *Nationalencyklopedin* [u.å]. [https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/landskrona-\(ingress-kommun-m-län\)](https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/landskrona-(ingress-kommun-m-län)) (Hämtad 2020-11-16).

¹⁸ Skansjö 2006, s. 229.

¹⁹ Åmark 2016, s. 100-101.

²⁰ Magnus Wikdahl, *Varvets tid: arbetarliv och kulturell förändring i en skeppsbyggerstad*, Diss., Lunds universitet 1992, s. 110-111.

²¹ Skansjö 2006, s. 229-230.

kolonilotter som förut varit en fritidssyssla, blev nu alternativ till att dryga ut matransonerna i form av växter och smådjur.²²

2.2 När allvaret knackar på

Även om andra världskriget sägs börja 1 september 1939, verkar somliga uppfatta kriget ”på riktigt” den 9 april 1940. Invasionerna av Danmark och Norge resulterade i att människor upplevde kriget närmre än någonsin förut. Även om vardagen påverkats tidigare av inkallelser till beredskapstjänstgöring, blev mörkläggnings, fler inkallelser till militärtjänst och stridsflygplan i närheten något som gjorde kriget betydligt mer närvarande.²³

Regeringen och statsminister Per Albin Hansson, försökte bibehålla freden till sina bästa förmågor. Det tog sig form i en först strikt neutralitet, för att inte Sverige skulle stöta sig med andra stater. Neutraliteten skulle dock testas under flera tillfällen, när olika aktörer väntade sig ett visst agerande från Sverige. Antingen skulle Nazityskland avskys eller stötts, eller så var svenska intressen det viktigaste.²⁴ När finska vinterkriget bröt ut, oroade sig Sverige över en attack från Sovjetunionen och mobiliserade. Åsikterna kring det verkar ha varit samlade, och propaganda från både pressen och politiken uppmanade till sammanhållning mot kommunister och nazister. När Danmark och Norge invaderades, skedde mobiliseringen i tystnad. Nazityskland hade krävt neutralitet, vilket innebar att inga trupper eller hjälporganisationer fick skickas till de ockuperade områdena. Det var stor skillnad från finska vinterkriget, där ingen större press på regeringen förekommit.²⁵ Det visar pressen på svensk neutralitet, och värre blev det med permittenttrafiken där Nazitysklands krav på regeringen resulterade i eftergifter som då och idag kritiserats.

Det kan med all säkerhet påstås att Sveriges kamp för neutralitet måste ha påverkat befolkningen. Snabba mobiliseringar, propaganda och agerande mot neutraliteten måste ha väckt reaktioner. Regeringen försökte behålla freden, och eftergifter i utrikespolitiken påverkade den inre. Regeringens val speglar ett land i stormbyar, och det blåste olika hårt beroende på vilket håll regeringen lutade.

²² Wikdahl 1992, s. 105-106, 109-110.

²³ Birgitta Skarin Frykman, ”Vid krigets gränser” i Annika Nordström, Birgitta Skarin Frykman & Ninni Trossholmen (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget. En tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014, s. 15-18.

²⁴ Åmark 2016, s. 106-107, 61-62.

²⁵ Berggren 2020, s. 190-191, 90-91.

2.3 Stressen hos tidningspressen

Tidningspressen var under kriget, precis som förut, ett sätt att få veta vad som pågick i världen. Vad och hur saker skrevs förändrades emellertid under krigets gång. Sverige, Irland och Schweiz var under kriget de enda som sades ha ”fri press”, och tidningarna lästes därför ständigt, både i och utanför landsgränserna.²⁶ Att utländska aktörer hade intresse i de neutrala staternas publikationer, resulterade i att svenska statens politiska aktioner dömdes efter utlandets eget tycke. När den Finlandsvänlige utrikesministern Rickard Sandler avgick, sågs det av utländsk press som att Sverige stöttade Nazityskland före sitt broderfolk.²⁷ Världens ögon var alltså riktade mot de neutrala staterna, men pressen hade definitivt känt den här sortens stress förut.

Sverige hade innan kriget blivit kritiserat av naziledningen, då de övervakade sina utrikespolitiska intressen och hur opinionen om dem såg ut. Svenska tidningar hade fått klagomål, då kritik mot nazisterna publicerats. Klagomålen ökade under kriget, och när rapporter om händelser i tysk-ockuperade länder publicerades var naziledningen inte glada. Det var ofta de stora tidningarna som fick klagomål, och regeringen fick ibland rycka in. Pressen på media var som hårdast fram till 1943, och regeringens pressnämnd hade rätt att konfiskera tidningar och förbjuda utkörning till prenumeranter. Allt för en lugnare utrikes- och inrikespolitik.²⁸ Det var inte bara Nazityskland som var missnöjda med den svenska pressen, även de allierade och Sovjetunionen kunde visa sitt missnöje. Det kan visa på att en någorlunda neutral press alltid kommer få klagomål.²⁹ Att göra ingrepp i pressfriheten kunde från regeringens sida ses som sätt att visa utrikesmakter stöd, och därmed förhindra upprördhet. En rädsla för blixtkrig och försvåringar i handelspolitiken styrde den svenska politiken och pressen under lång tid.³⁰

²⁶ Åmark 2016, s. 68.

²⁷ Berggren 2020, s. 197-200.

²⁸ Åmark 2016, s. 223-263.

²⁹ Berggren 2020, s. 108.

³⁰ Åmark 2016, s. 86, 266-276.

3. Oro, likgiltighet eller trots - ett djupdyk ner i "landets krona"

I avsnittet ska den empiriska undersökningen redovisas och analyseras, med de teoretiska perspektiv och analysverktyg som redovisats ovan. Händelserna redovisas i kronologisk ordning. Slutligen sammanfattas resultaten, och samband dras till tidigare forskning.

3.1 Kriget bryter ut

Hur hanterades krigsutbrottet, och resulterade det i en omställning av vardagen? I Landskrona posten syns det att oron ökar, och önskan om ett snabbt avslut och fred är tydlig. I ledarserien *Stad och land* beskrivs de avbrutna fredsförhandlingarna mellan Tyskland och England. Författaren menar att freden inte kunde räddas och att England börjat rusta till krig, vilket är ett dåligt tecken. Det menas emellertid att freden levde i natt:

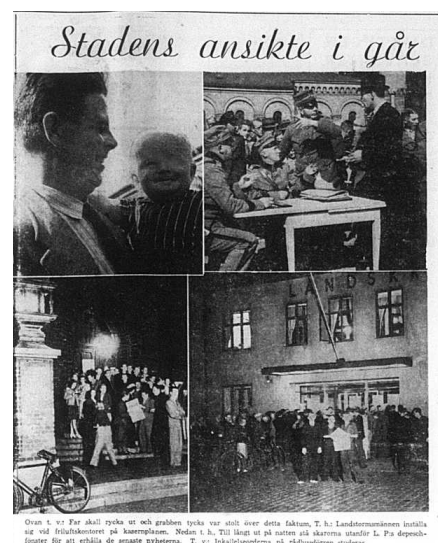
Och så länge det finnes liv finnes det ju hopp.³¹

Mentaliteten om att kriget kunde undvikas lever kvar påföljande dag, då benägenheten till våldet som speglats kritiseras. Författaren lyfter att en tysk ursäkt kom först, vilket låter som en demonstration av deras goda vilja. Det är emellertid inte fallet, då kraven på Polen kritiserades Versaillesfreden sades vara den utlösande faktorn, och freden kunde fortfarande levt om villkoren reviderats på fredlig väg. Våldet och hatet i Europa menades vara för starkt.³²

Utbrottet resulterade i aktioner från delar av befolkningen, vilka visar deras oro för livsmedels- och pengabrist. Troligtvis ett resultat av minnen från första världskriget. Fjärde september beskrivs en rusning till bankerna som anses onödig och oansvarig. Författaren menar att befolkningen måste vara lugn i krissituationer, och att banken nu måste begränsa uttagandet då det orsakar myntbrist. Det konstateras slutligen att:

[...] hamstra silvermynt är icke mindre förkastligt än andra former av hamstring och även i detta fall får man hoppas att svenska folket visar sig ha balans nog att kunna möta oroliga tider, utan att med besinningslöshet göra dem verkligt besvärliga.³³

Det är inte bara "pengahamstrarna" som kritiseras, utan hamstrar av alla slag. Män och kvinnor som samlade på produkter de ansåg skulle bli svåra att införskaffa, började kallas för herrskapet Hamsterlund. Hamstrandet verkar lugna sig i slutet av september, och

³¹ "Stad och land. Förhandlingarna avbrutna": *Landskrona posten* 1939-09-01, s. 2.

³² "Stad och land. Kriget": *Landskrona posten* 1939-09-02, s. 3.

³³ "Onödig rusning till sparbankerna. Uttagen begränsas i Landskrona": *Landskrona posten* 1939-09-04, s. 3.

bensinransoneringen menas vara uttjatad. Önskingar om ransonering framkommer dock.³⁴ Hamstrandet projicerar en försörjningsoro hos människor.

Ett reportage visar reaktionerna på kriget där människor ska ha stått utanför tidningskontoret, läst telegram och diskuterat. Det beskrivs att folket, förutom hamstrarna, tagit situationen med lugn. Stolthet över att få utföra beredskapstjänstgöringen förekommer också, och projiceras med bilden ovan. I bilden syns en pappa och hans son, och sonen menas vara glad för pappans inkallelse. Han kan emellertid inte vara äldre än ett år. De som hamstrat visar emellertid oro, och inget lugn eller stolthet syns.³⁵ Ökade telefonsamtal visar också på att utbrottet diskuterats, möjligtvis med andra som befunnit sig längre bort. Det demonstrerar oro eller nyfikenhet över vad som kommer närmast. Landskronaborna ska annars ha ringt mindre för att undvika spioneri, och menas därför vara förebilder.³⁶ Bevaringen av det egna landet var i centrum, men det finns tecken på att ett normalt liv eftersträvades även i oroliga tider.

Bunkringen är tecken på hur förändring påverkar känslvärldar, till den grad att människor hamstrar inför en kommande kris. De kan ha erfarenhet från livsmedelskrisen under första världskriget, och därmed ha en underliggande oro som aktiveras av utbrottet. Det kan också vara att somliga varor lockade på grund av rädsla för större förändringar i levnadsstandarden. Det kan egentligen endast spekuleras om. Kritiken av hamstrarna är emellertid tydliga tecken på de emotionella gemenskaper Rosenwein menar finns i samhället. Reaktioner som visas ska vara lugna, och en avskärmning mot annorlunda reaktioner syns. Det går en tydlig skiljelinje mellan emotionella gemenskaper. De som bryter normerna om lugn och osjälviskhet blir utmålade som negativa och måste inordnas i leden. Deras bakgrund spelar ingen roll. Är de en börda för fredsidkandet måste de förändras.

Oro och sorg syns varstans i tidningarna. Allt från biorecensioner till invigningen av en gasattacksäker gymnasal, visar att kriget tar över vardagen. Även om stolta män och kvinnor som arbetar för neutraliteten beskrivs, visar ändå människors flockande kring tidningskontoret och hamstringen oro som kommer till uttryck. Människor gör även saker som jagar bort oron från deras känslvärldar och förhindrar synlighet i den emotionella gemenskapen. En

³⁴ "Hamsterlunds vila nu på sina lager. Lugnare förhållanden ha inträtt även inom de värst utsatta branscherna. Kort hindrar ny panikrusning?": *Landskrona posten* 1939-09-23, s. 3.

³⁵ "Stadens ansikte igår": *Landskrona posten* 1939-09-04, s. 3.

³⁶ "Stora inskränkningar i buss- och telefontrafiken i Landskrona. Krisens inverknings på olika kommunikationsmedel. Rusning efter bensininköpstillstånd, men vem får köpa bensin?": *Landskrona posten* 1939-09-06, s. 2.

filmbeskrivs vara ett bra medel för att jaga bort oro, och en mannekänguppvisning ses liva upp stämningen.³⁷ Det ska vara bäst att:

[...] låta allt gå sin jämna gång [...]³⁸

Det mesta ska pågå som vanligt. Badsäsongens slut närmar sig, och det verkar vara stor uppståndelse kring att ta ett sista dopp innan det blir för kallt. Ingen oro för attacker finns, då människor njuter av den sista värmen.³⁹ Kriget är ännu geografiskt långt bort.

Även om det verkar finnas lugn, står det i kontrast till oron som speglas av rusningarna. Det råder allvar där somliga anser att beredskapen är liten och risken för spioneri är stor. Befolkningen måste vara samlad och förberedd, vilket manifesterar sig på olika sätt. En av de största frågorna är hur Landskrona ska agera vid en luftattack, och luftvärnsinsamlingar hade pågått länge. Kritik mot hur staten verkar ha glömt evakueringar syns också.⁴⁰ En attack verkar förväntas då luftförsvarsföreningen beskriver stor entusiasm från befolkningen, vilken gjort det möjligt att beställa luftvärnskanoner. 20000 kr behövdes emellertid från kommunen, vilket de menar bifalles. De hoppades dock att kanonerna inte behövde användas.⁴¹

Även om kommunen inte hoppades behöva luftvärn var de likväl förberedda, då även brandkåren förberedde sig för attacker.⁴² Personer som inte förstod hur offentliga skyddsrum skulle användas kritiserades också.

Denna undran kan vara förklarlig men samtidigt vittnar den om en viss okunnighet bland folk hur egentligen de offentliga skyddsrummen skola användas. Det kan genast sägas ifrån att offentliga skyddsrum egentligen i första hand äro till för att de människor, som befinna sig ute på gatorna, då flyglarm ges, skola ha någonstans att taga sin tillflykt. Det är inte meningen att de, som sitta inne i sina lägenheter, då tyfonerna börja ljuda skola störta ut och leta reda på någon bomb- och gassäker plats. De ha stanna i sin fastighet och där söka skydd i källrarna eller om huset saknar sådana i närmaste fastighet där det finns.⁴³

Sista solbadet?

³⁷ "Biopremiärerna. Envis som synden": *Landskrona posten* 1939-09-05, s. 3. "En mannekänguppvisning": *Landskrona posten* 1939-09-28, s. 4.

³⁸ "En mannekänguppvisning": *Landskrona posten* 1939-09-28, s. 4.

³⁹ "Badsäsongens sista dag rekordvarm. Dålig juli men fin temperaturkurva. Höstbadarna hålla ut till november": *Landskrona posten* 1939-09-16, s. 4.

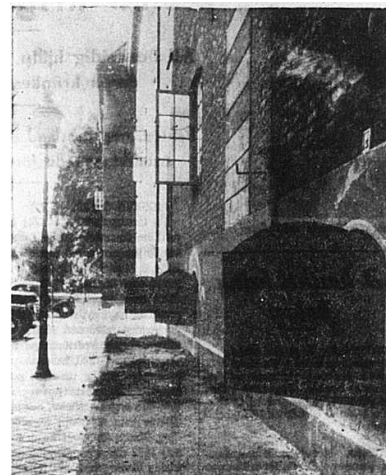
⁴⁰ "Stad och land. Landskrona och luftskyddet.": *Landskrona posten* 1939-09-19.

⁴¹ "Landskronas luftförsvår påskyndas. 20,000 äskas av staden för kanontillbehör. Luftförsvåriföreningen vill snarast möjligt anskaffa materialen": *Landskrona posten* 1939-09-07, s. 3.

⁴² "Brandkårens ogranisering vid luftskyddstillstånd. Landskrona uppdelas i fem distrikt. 85 brandmän klara till aktion med 8 brandvagnar, 9000 meter slang och 3 centrifugpumpar": *Landskrona posten* 1939-09-10, s. 3. "Södra skolans nya gymnastiksal invigd. En värdig exponent för modern byggnadskonst, en lösning av brännande lokalproblem. Genomgående parkettgolv och rostfritt, anordningar för gasbehandling enligt luftskyddsplanen": *Landskrona posten* 1939-09-15, s. 3.

⁴³ "Landskrona kan vänta mörkläggnig i okt. Vår 'omyndighetsförklarig' beträffande skolbarnsevakueriggen nu upphävd": *Landskrona posten* 1939-09-30.

Det är återigen exempel på hur normmönster väcker kritik över beteenden, vilket gör att utagerande i panik och rädsla utdöms som okunnigt. Det förutsätts att människor ska fungera ”normalt” och inte påverkas av känslor. Känslövrldar ska inte komma till uttryck på det viset. Samtidigt som det klagas på oförståelse, menas Landskrona vara duktiga på att organisera beredskapen. Offervilligheten beskrivs vara en av de främsta i Sverige.⁴⁴ En krönika, från en Erik Rydman, menar att det är onödigt att sprida panik i en tid där:

KÅSERNENS LÅNGA FASAD med de röda luckorna till skyddsrummen

[...] kyligt lugn borde vara högsta dygd, det föranleder planlöst och oöverlagt handlande – det gör så krisen farligare och mer djupgående än vad som varit nödvändigt.⁴⁵

De som lugnt hjälper till med beredskapen ses som excellenta medborgare, medan resterande som agerar på känslor och bryter mot regler inte accepteras i den emotionella gemenskapen. Gemenskapen som förespråkas i media och samhället ses vara den fredsbibehållande. Även funderingar om varför Sverige inte drabbats hårt av kriget och sympatier med de som förlorat allt, syns i en krönika skriven av Motvind.

Är det någon särskild mening med att naturen varit så skonsam med allt sitt goda denna höst? Att inga gudsgåvor skövplats, inte minsta lilla blomman brutits i förtid? Är det för att vi skall känna oss dubbelt tacksamma så länge en mild försyn låter oss sitta orörda i vår lugna vrå av världen? Är det för att vi dubbelt skall känna med dem, som få allt, vad de kalla sitt och allt vad de älska i världen, skövlat och brutet i förtid?⁴⁶

Känslor av varför Sverige skonats berör. Beror det på en underliggande oro att drabbas, eller sympati?

Mentaliteten om att uppehålla neutraliteten syns i en insändare från Sveriges lärare, som menar att Sverige måste vara ett moraliskt föregångsland och inte bara åskådare. De bryr sig inte om att förlora prestige i att jobba med andra för att:

[...] skapa ett folk, som äger viljan till liv och som har moralisk målmedvetenhet och kraft.⁴⁷

Bilden av en moralisk förebild är ett återkommande tema, och många inslag behandlar hur neutraliteten och beredskapen ska hållas starka. Inkallelser till militär och civil tjänstgöring förekommer ofta. Upprop till Lottakåren och högerns kvinnoförening, samt förslag om en beredskapskommitté publiceras samma datum. Högerns kvinnoförening betonar

⁴⁴ "Landskrona kan vänta mörkläggnings i okt. Vår 'omyndighetsförklaring' beträffande skolbarnsevakeringen nu upphävd": *Landskrona posten* 1939-09-30.

⁴⁵ "Ylleveckan i kristider": *Landskrona posten* 1939-09-19, s. 4.

⁴⁶ "I dag talar man om": *Landskrona posten* 1939-09-22, s. 4.

⁴⁷ "Till Sveriges folk!": *Landskrona posten* 1939-09-16, s. 10.

sammanhållning och frivilliga anmälningar.⁴⁸ Vardagen måste ställas om för att människor inte ska ses som egoistiska. De ska hjälpa till även om de är oroliga, och husmödrar uppmanas att skänka resurser för ett sammanhållet land.⁴⁹ Även om tjänstgöringen ses som viktig, har inkallelserna konsekvenser. Fisket blir lidande av värme och sjukdomar, men även av personalbrist.⁵⁰ Det blir ett ombyte i vardagen för de inkallade, och svårare att få tag på livsmedel. Det blir en dragkamp mellan neutraliteten och försörjningen.

En artikel påpekar hamnarbetets nedgång, och landstormsmannen som vaktar ses som en osalig ande. Han bringar oro, fastän minor och attacker i sundet redan är orosmoment.⁵¹ Även om neutraliteten är viktig, verkar synen av militär skapa oro. Det kanske blir ”för riktigt” för författaren, vilket gör att oron ageras ut i skrift. Militärens närvaro ses antagligen, hos somliga, som ett nödvändigt ont. Även om de verkar tas på allvar visar en artikel det motsatta. En landstormsman intervjuas, vilken menar att många skämtar med och om militären. Det irriterar honom, då han menar att han inte valt tjänsten. Han utför det han blev inkallad för och förlorar samtidigt ekonomiskt på det. Militären måste tas på allvar, då folket kan behöva skyddet.⁵²

Soldaten blir upprörd, men distanserar sig samtidigt från tjänsten. Hans känslvärld kopplad till tjänsten speglar upprördhet, samtidigt som han inte menas vilja vara där. Militären ska tas på allvar, samtidigt som det finns utrymme för förlöjligande. Ska det tolkas som ett förlöjligande av rädsla och beredskap, eller neutraliteten i sig?

Svårigheter att anpassa sig syns genom hamstringen och olovlig bilkörning. En insändare förklarar att de som har billicens blir misstänkliggjorda, då folk tror de kör utan och slösar på bensin. Motormännen menar att en dekal för vilket syfte bilen används i skulle skapas. Svårigheter med transportmedel syns även i att det inte finns hästar eller vagnar att få tag på.⁵³ Människor kan inte alltid åka iväg till aktiviteter, vilket verkar svårt att anpassa sig

⁴⁸ "Nu är det lottornas tur.": *Landskrona posten* 1939-09-06, s. 3. "Upprop! Till medlemmarna i Högerens Kvinnoförening i Landskrona!": 1939-09-06, s. 3. "Kvinnoföreningarna i staden bilda beredskapskommitté": *Landskrona posten* 1939-09-06, s. 3.

⁴⁹ "En uppmaning till alla husmödrar från husmodersförbundet": *Landskrona posten* 1939-09-27, s. 5. "Skänk frukt till Norrlands barn": *Landskrona posten* 1939-09-27, s. 3.

⁵⁰ "Ålen dör massvis vid våra kuster – svårt avbräck för fiskarna. Den starka värmen orsaken. Fromt önskemål bland våra ålfiskare: Storm och regn snarast möjligt!": *Landskrona posten* 1939-09-08, s. 2.

⁵¹ "Minlotsen vid Köpenhamn debuterade på 'Landskrona'. Ångaren nu bemålad med nationalitetstecken för andra gången i sin tillvaro. Tomma kajer, stumma vinschar": *Landskrona posten* 1939-09-07, s. 4.

⁵² "Snabbintervju med inkallad": *Landskrona posten* 1939-09-08, s. 3.

⁵³ "Opinion mot lojala bilister. Särskilt märke för lovliga ärenden?": *Landskrona posten* 1939-09-27, s. 3. "Havremotorn' till heders då bensinkranen stänges. Hästskjutsar, tåg och segelskutor mest anlitade kommunikationsmedel. Rusning till järnvägarnas godsmagasiner – pensionerade tjänstemän kallas åter i arbete": *Landskrona posten* 1939-09-09, s. 3.

efter. Svårigheter att ta sig till jobbet kan också vara en del av den olovliga körningen. Det blir ett försök till att leva ett normalt liv, fastän det inte finns tillräckligt med resurser.

När oro bryter ut hos somliga, försöker andra hantera vardagen som vanligt. Känslovärldar kommer till uttryck i oro eller rädsla och syns då mest i de emotionella gemenskaperna, då de kritiseras. I ett klimat där sammanhållning och arbete värderas högt, kritiseras de som agerar på känslor. De blir störande moment under neutralitetsarbetet. Fastän oro förekommer, görs saker som förut. Neutralitetsarbetet verkar dock tas på allvar och fler anmäler sig till tjänstgöring. Det förekommer även skämt om militären, vilket inte uppskattas av alla i den föreskrivna emotionella gemenskapen. Att de finns och kritiseras visar på att tillvaron försöker livas upp. Henrik Berggren beskriver ett liknande klimat i Stockholm, där rädsla för krig funnits sedan Hitler tog makten 1933. Folk ska ha samlats kring tidningsfilialer och många bunkrade - precis som Landskronaborna. Även om ett krigsutbrott verkat osannolikt, ska erfarenheterna från första världskriget lugnat. Sveriges neutrala ställning menades skydda mot invasion och livsmedelsbrist,⁵⁴ men gjorde det egentligen åverkan på känslovärldar? Människor rusade ändå till affärerna, vilket visar oro över att det ska bli som förr. Självklart behöver inte det gälla alla, men de rusningar som sker visar på rädsla att varor ska ta slut innan någon påstått det. Berggren menar emellertid att det fanns gott om livsmedel och att rädslan kommit från importförbud och uppmaningar till bunkring, snarare än rädsla för matbrist.⁵⁵ Det kanske var en kombination eller önskan om ett normalt liv? Folkets egentliga tankar går inte att se, endast det som visades utåt är tillgängligt för analys.

Till skillnad från Stockholm menar Berggren att Malmö ska ha tagit kriget med lugn, fastän problem uppstått i telefontrafiken.⁵⁶ Landskrona upplevde en liknande reaktion, där människor behövde prata av sig. Det menas dock att utbrottet blivit problematiskt för nazister i Stockholm, då somliga blivit angripna.⁵⁷ Det syntes inte i Landskrona, men det betyder inte att det inte förekommit. Klas Åmark menar att blixtkriget och störningar i handelspolitiken var det som fruktades mest.⁵⁸ Det kan vara orsaken till hamstringen. Utan handel fanns det ingen import av livsmedel som inte odlades själv eller som det fanns lite av. Även rusningar till skyddsrum kan förklaras av det här. Rädslan blir för stark i somligas känslovärldar och de kan inte tänka logiskt, och bryter därmed mot reglerna. Berggren menar att den första veckan

⁵⁴ Berggren 2020, s. 40, 65-66, 76.

⁵⁵ Berggren 2020, s. 88.

⁵⁶ Berggren 2020, s. 66.

⁵⁷ Berggren 2020, s. 67.

⁵⁸ Åmark 2016, s. 86.

var orolig, men att vardagen sedan pågick som vanligt då många inkallade skickades hem.⁵⁹ Det motsäger hamstringarna, men stämmer annars med vad som observerats. Människor badar, umgås och skämtar, vilket i oroliga tider ses som fel. Det är acceptabelt i viss mån, men inte i den föreskrivna emotionella gemenskapen. Karl Lundén menar att oro och ransonering utlöste minnen hos de som levt under första världskriget, där potatis knappt funnits. De hamstrade av oro, men även för att varor som underlättade kunde försvinna. Att människor handlade i panik menar också Ulla Centergran, då en väns mormor köpt ett kilo lagerblad.⁶⁰ Känslövländarna tog uttryck i panik hos somliga, och Landskronaborna verkar inte ha betett sig annorlunda. Deras känslövländar kom till uttryck i form av oro, fastän det inte accepterades. Det betyder inte att kritikerna inte själva är oroliga, men landet behövde se sammanhållet ut. Befolkningen fick anpassa sig utan att visa vad de egentligen kände.

3.2 Broderfolket i nöd

Den trettionde november 1939, mitt i julstöket, bröt finska vinterkriget ut. I den första ledaren efter utbrottet är författaren upprörd. Det hade funnits hopp om fred, och krigsutbrottet är:

[...] ett nytt upprörande exempel på den hänsynslösa cynism varmed på våldet inställda stormakter gå till väga vid uppgörelser med småstater som våga hävda sin rätt att utan främmande inblandning leva sitt liv.⁶¹

Kritiken är stark mot Sovjet, och det är extra upprörande att Finland är en självbestämmande småstat precis som Sverige. Det menas att komplikationer kommer uppstå, vilket medför ökade krav och höjd vaksamhet i Sverige.⁶² Oron över ett anfall från Ryssland är stor.

Beredskapen i Landskrona var stark, men en rädsla för landsförräderi och kommunism syns tydligt. I ledaren från fjärde december beskrivs det att kommunister och landsförrädare, som försvarar det sovjetiska våldet, måste stoppas. Den kommunistiska tidningen *Ny dag* menar att ett uppvisande av sovjetfientlighet från regeringen kommer sluta illa för Sverige. Det menar författaren är en förolämpning, då de verkar tro att hot ska påverka dem. Att regeringen skulle få befogenheter att stoppa kommunistiska möten är en åsikt som syns, men det menas skapa konflikter i utlandspolitiken och neutraliteten.⁶³ Kommunister ses som

⁵⁹ Berggren 2020, s. 108-109.

⁶⁰ Karl Lundén, "Så gott som kaffe – jakten på normalitet i en kopp kaffe" i Birgitta Skarin Frykman, Annika Nordström & Ninni Trossholmen (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget – en tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014, s. 148. Ulla Centergran, "Maten under kristiden 1939-1949" i Birgitta Skarin Frykman, Annika Nordström & Ninni Trossholmen (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget – en tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014, s. 129.

⁶¹ "Stad och land. Överfallet.": *Landskrona posten* 1939-12-01.

⁶² "Stad och land. Överfallet.": *Landskrona posten* 1939-12-01.

⁶³ "Stad och land. Landsförräderiet måste stoppas": *Landskrona posten* 1939-12-04. "Stad och land. Hur länge skall landsförräderiet tolereras?": *Landskrona posten* 1939-12-11.

landsförrädare och inte en del av folket. De är faror vilka kan ta över och införa kommunistiskt styre. Författaren menar att det är en allmän opinion att kommunismen måste försvinna, men inga andra åsikter syns. Det är att gå emot normerna och bli stämplad som förrädare i en tid där patriotism och neutralitetsarbete är det viktigaste. Individer som uttryckte missnöje mot andra länder i pressen kritiserades också, då de menades äventyra Sveriges säkerhet. Torgny Segerstedt, redaktören för Göteborgs Handelstidning, kritiserades starkt. Hans skrivelser menades väcka rädsla, och hans åsikter sågs inte som en del av folkets.

Det synes emellertid vara nödvändigt att denna opinion kommer till kraftigt uttryck såsom ett markerande av att nationen icke är sinnad att godkänna eller bära ansvaret för vad enskilda medborgare i allvarliga tider tillåta sig ifråga om omdömeslösa känslouttryck. Enligt en i vederhäftiga och sansade samhällskretsar vida spridd maning kunde det t. o. m. förtjäna övervägas, om inte landets regering i någon lämplig form borde skänka nödigt eftertryck åt kravet på den svenska neutralitetens förpliktelser såsom gällande för alla medborgare utan undantag. Den farliga och ansvarslösa leken med rikets livsintressen måste på härberörda liksom andra områden stoppas.⁶⁴

Den accepterade känslouttrycket är lugn, då kritik mot utlandet riskerar neutraliteten. De som tycker annorlunda vågar ofta inte uttrycka sig i den emotionella gemenskapen, och kan därmed ses som en del av den. Folket hanterade vardagen genom att följa det majoriteten menade var korrekt, och de som bröt mot normerna kritiserades – precis som Segerstedt.

Beredskapsarbetet fortgick och kvinnor uppmanades att anmäla sig. En insändare menade sakligt att beredskapskommittén ville ge dem lämpliga platser, och att det därför var tid för inskrivning.⁶⁵ En annan spelade däremot på oro då kommittén vill ha mer personal.

Då som nämnt en del kvinnor visat en viss rädsla för att ifylla registreringskortet, torde det vara på sin plats, att ånyo påpeka att ifyllandet av kortet i och för sig icke förpliktar till något arbete i f r e d s t i d, men kommer vi i krig, ger det personen i fråga möjlighet att bli placerad i ett arbete, som hon önskar. [...] Enligt par. 11 i samma lag kan länsstyrelsen för tillfälligt utförande av synnerligen brådskande arbete, som i c k e hänför sig till luftluftskyddstjänst uttaga varje för sådant arbete lämpad person, d. v. s. även kvinnor. Summan av detta är: Ifyll snarast Edert beredskapskort, så har Ni möjlighet, att i krig få ett göromål, som passar Er!⁶⁶

Det kan skönjas en tro på att en attack kommer ske, eftersom kommittén vill ha dem inskrivna direkt. De spelar på kvinnornas rädsla, då de menas ha möjligheter att hamna i tuffare positioner, fastän de kanske inte ens blir utvalda. Som setts ovan fortsätter beredskapen rustas upp med mer fart än tidigare. Det verkar som att ett anfall från Sovjet är att vänta, och det

⁶⁴ ”Den farliga leken.”: *Landskrona posten* 1939-12-18.

⁶⁵ ”Kvinnor i Landskrona!”: *Landskrona posten* 1939-12-02, s. 12.

⁶⁶ ”Landskronakvinnor!”: *Landskrona posten* 1939-12-05, s. 3.

oroar. Det kan förklara de snabba beslut som tas angående blodgruppering på luftskyddspersonal och information om luftskydd till medborgarna.⁶⁷

December präglades av insamlingar till Finland, men också i mindre utsträckning fattiga och sjuka. Vem som donerat eller tagit emot fosterbarn känns tävlingsinriktat, då de betonar folkets offervilja och sympati. Desto större donationer, desto bättre människor.

Den varma vågen av medkänsla och sympati för broderlandet Finland i dess svåra stund, som går över hela vårt land har även i Landskrona tagit sig glädjande och positiva uttryck. Den insamling till Finlandshjälpen, som igår startades har redan givit vackert resultat. I kontanta medel inkom första dagen över 1,700 kronor i större och mindre bidrag, och klädinsamlingen fick en god start.⁶⁸

Även en gudstjänst och Finlandsafton anordnades i Sofia Albertina kyrka, och resulterade i en rekordinsamling på 776 kr. Det menades bero på folkets offervillighet, och kyrkoherden liknade folket vid den barmhärtige samariten. Deras barmhärtighet skulle synas utåt.

Jag rördes över vad tidningen i går berättade om någon här i vår stad, som på sitt kuvert, där han givit en gåva till Finlandshjälpen, skrivit dessa ord ur Bonden Pavo: ”Blanda du till hälften bark i brödet. Ty förfusen står din grannes åker.”⁶⁹

Insamlingarna fortsatte under december och flyktingmottagningen verkade fungera bra. Barn togs om hand och adopterades.⁷⁰ De känslor som visas är av sympati och medkänsla, och det verkar som att gott samvete kan vinnas genom insamlingarna. Donationer kan också bero på att människor lever sig in i Finlands position, vilket också en artikel påstår.⁷¹

Känsloklimatet som råder under julmånaden är blandad. Samtidigt som människor oroar sig över attacker, försöker de ändå finna frid och fira jul som vanligt i den mån det går. En årssammankomst för skidfrämjande hölls och Lottakåren förberedde sig för julmässan, vilket var viktigt för deras kassa. Andra tillställningar var en kaninutställning dit stora delar av

Lottorna stycka skinkor till julkorven.

⁶⁷ "Luftskyddets personal bör blodgrupperas. Anslag begäres av stadsfullmäktige. Klassificering i tid kan avsevärt underlätta läkarens arbete.": *Landskrona posten* 1939-12-16, s. 3. "Stad och land. Luftskyddet": *Landskrona posten* 1939-12-22.

⁶⁸ "Landskrona-aktionen för Finlandshjälpen. Över 1.700 kronor redan första dagen. Insamlingen av kläder har central på Weibullsholm": *Landskrona posten* 1939-12-07, s. 3.

⁶⁹ "Finlandsaftonen – en gripande högtidsstund. Templet fyllt till sista glats, kollekten gav till resultat inte mindre än 776 kr.": *Landskrona posten* 1939-12-11, s. 3.

⁷⁰ "Insamlingen till Finlandshjälpen fortsätter alltjämt. En tusenlapp bland gårdagens bidrag": *Landskrona posten* 1939-12-13, s. 3. "Summorna växa på listorna för Finlandshjälpen. Många villiga och glada givare.": *Landskrona posten* 1939-12-14, s. 3.

⁷¹ "Finlandshjälpen får många små och stora bidrag. Landskronalistorna växa ständigt": *Landskrona posten* 1939-12-16, s. 5.

allmänheten gick.⁷² I en krönika från *Motvind* menar personen att julen nästan är som vanligt, trots oroliga tider. Lampor lös på torgen trots oron för luftanfall, och *Motvind* hoppades att:

[...] många slantar hittade vägen till de sparbössor, som uppsatts med särskild tanke på anskaffande av extra julglädje åt de beredskapstjänare, som skola fira julafton i Landskrona.⁷³

Det visar att även om julen verkar pågå som vanligt, är aktiviteter för allmänhetens nytta. Kaninutställningen är inte bara för nöje, utan för att fler ska bli intresserade av uppfödning och kunna försörja sig lättare, och julstugan tjänar beredskapen. Även om människor vill fira normalt, finns kriget i bakgrunden. Den emotionella gemenskapen menar emellertid att oro inte ska visas, men den syns i flertalet texter.

Dagarna måste, så mycket som möjligt, gå som vanligt – och vi äro nog inte av det slaget att vi tappa huvudet i första hand. Vi koka vår hela eller halva skinka, så som vi brukar, vi steka vår kalkon, om vi brukar ha kalkon, vi gör allt för att det ”skall vara som vanligt” – om vi också tillhöra ”beredskapen” och gå på kurser mellan bak och städning. Vi tänka på att också våra egna måste existera, alla kategorier människor i förvärvsarbete måste ges tillfälle till förtjänst – alltså undanhålla vi inte förtjänster för varandra, vilket lätt kan hända om vi uteslutande tänka på oss själva. En allvarets jul stundar, en jul då kvinnorna, mer än eljest, få gå på vakt för att hålla oro, misstämning och ångest på avstånd genom att heroiskt ”vara som vanligt”.⁷⁴

Även om en vanlig jul ska firas, finns oron där. Staden präglas av att stå emot hot utanför med hjälp av julsymboler, och även om kriget skapar intresse bedöms filmer med våld i som inte aktuella.⁷⁵ Folk ska stå emot hot, men explicit våld får inte visas.

December präglas av en sammanslutning kring Finland och donationer dit. Kritik mot kommunism på grund av invasionsrädsla förekommer, och oro syns bakom julstöket. Den emotionella gemenskapen kräver att inte glömma Finland, men i alla fall roa sig under julen. Människors oro kommer kanske inte till uttryck, men styr deras beslut i form av sparsamhet under julen. Vinterkriget menar Berggren förde kriget närmre Sverige, vilket skapade oro. En attack från Sovjet fruktades, samtidigt som solidaritet med Finland uttrycktes. Han menar att ingen hård kritik framfördes, då Sverige var rädda för invasioner. Lars Brink menar också att Finlandsfrågan tog över vardagen och att det, samt beredskapsomställningen, var viktiga faktorer.⁷⁶ Oro för invasioner fanns alltså. Nedtonad kritik framfördes mot Sovjet i

⁷² ”Skidfrämjandets årssammankomst. Filmer, samkväm och dans på teatern”: *Landskrona posten* 1939-12-04. “Lottorna rusta för julmäsas”: *Landskrona posten* 1939-12-05, s. 4. ”Stor utställning av kaniner på Husarkasernen. Öppnas på fredag, pågår T. O. M. Söndag. Anmälningar från hela landet. 36 hederspris skänkta”: *Landskrona posten* 1939-12-07. “Kaninavelsutställningen blev lyckad. Fina djur, slaktkroppar och skinn. Tredagarsexposén har varit talrikt besökt.”: *Landskrona posten* 1939-12-11, s. 4.

⁷³ “I dag talar man om”: *Landskrona posten* 1939-12-11, s. 4.

⁷⁴ ”Hur ska vi ha det i jul?”: *Landskrona posten* 1939-12-16, s. 13.

⁷⁵ “I dag talar man om”: *Landskrona posten* 1939-12-13, s. 4. ”Frid på jorden.”: *Landskrona posten* 1939-12-23, s. 3. “Biopremiärerna. De fyra fjädrarna.”: *Landskrona posten* 1939-12-12, s. 3.

⁷⁶ Berggren 2020, s. 118-119, 181, 184. Lars Brink, ”Uniformerad vardag” i Birgitta Skarin Frykman, Annika Nordström & Ninni Trossholmen (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget – en tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014, s. 25.

tidningarna, vilket antagligen berodde på förhandlingsklimatet. Kritiken mot kommunistiskt inflytande är tydligt dold kritik av vinterkriget. Istället för att attackera Sovjet, attackeras ideologin som representerar den. Det utläses av ordval och mentaliteten i de kritiserande texterna.

Berggren menar att insamlingar startades upp snabbt men att de ersatte ”riktigt stöd” i form av soldater, vilka dock skickades i slutändan. Julen firades, men tankar om Finland och återhållsamhet var vanligt.⁷⁷ Precis det syns i Landskrona, där sympatyttringar och moraliska lärdomar förekommer. Det verkar emellertid inte direkt påverka julen, utan det verkar berättigat att inte behöva oroa sig. Kritik mot frivilligkårer förekommer inte, men det förklaras enligt Axel Moberg. Det var till en början inte tillåtet att annonsera om kårerna för neutralitetens skull.⁷⁸ Det visar inte att människor inte var beredda att offra mer, utan vad staten tillät för publikationer. Inga frivilligannonser syntes i Landskrona posten, vilket kan ha berott på faktorerna ovan eller arbetssättet. Geografisk närhet kan också ha spelat in, men en dansk finlandsfrivillig sågs emellertid återvända hem 1940. Det var säkerligen individuellt.

3.3 Nazisterna står för dörren

Den 9 april 1940 invaderas grannländerna Norge och Danmark av det tredje riket. Kriget var närmre än förut och Sverige var instängt. Det resulterade i en förhöjd beredskap, då en bild av ett starkt land skulle projiceras. Situationen beskrevs dagen för invasionerna:

[...] världskriget har kommit oss alldeles inpå knutarna och den fara för neutralitetskränkningar, som även vi hela tiden anat, har plötsligt kommit oss inpå livet. [...] Emellertid tror väl ingen att protester eller aldrig så befogade erinringar nu skola ha någon effekt. Situationen är ytterst allvarlig: efter detta kan man vänta sig vad som helst. Sveriges ställning skiljer sig icke mycket från Norges; även vi måste – det kan icke förnekas – med ängslan och bekymmer fråga oss hur den närmaste framtiden skall gestalta sig.⁷⁹

Det märks att oron över invasioner växer sig starkare, då Sveriges utrikespolitiska ställning är lik sina invaderade grannländers. Vikten av invasionerna syns i hur befolkningen reagerade när nyheterna nådde dem. Det menades att inte ens vinterkriget upprörde lika många som nu. Folk flockades runt tidningskontoret till sent på kvällen, men stämningen var låg. Inget spring till bankerna eller affärerna hade skett som i början av kriget. Telefonerna hos tidningen och privata aktörer hade dock ringt, fastän telefonnäten inte skulle belastas. Människor gick också och spanade ut mot sundet för att se om det såg något ovanligt.⁸⁰ De spanade mest troligt efter

⁷⁷ Berggren 2020, s. 188, 214.

⁷⁸ Moberg 2020, s. 91-92.

⁷⁹ “Stad och land. Ny situation”: *Landskrona posten* 1940-04-09.

⁸⁰ “Landskrona i går”: *Landskrona posten* 1940-04-10, s. 3.

fiender, då den lättaste ingångspunkten att attackera Landskrona på är från havet. Det syns tydligt om båtar från Danmark eller Ven är på väg. Oron kan förklara den lågmälda stämningen. Kriget hade kommit närmre och var därför inte lika ”spännande” som när det var längre bort. Möjligtvis fanns det släktingar och vänner i grannländerna, och oro för deras säkerhet spreds. Folk verkade hålla tillbaka hamstringen och paniken då det var kritiserat.

Att situationen skapar oro och rädsla syns i ryktesspridningen som börjar.

På grund av det inträffade läget har också ryktessmidieriet fått ökad fart. I går fick L. P. mottaga allehanda förfrågningar per telefon från flera håll i staden, man ville ha bekräftat än den ena än den andra vilda historien. Bland annat hade man hört att tyskarna skulle ha besatt Hven, ett rykte som emellertid bestämt dementerades på telefonstationen därstädes. Hvenborna hade inte sett till en enda tysk. Däremot hade man fått mottaga flera förfrågningar om samma sak från Hälsingborg, där tydligen ryktet uppstått.⁸¹

Ven hade ockuperats först vid ett anfall, och det är antagligen därför människor tror att det skett. Diskussioner kan resultera i att oros känslor väcks och påverka somligas känslövärldar, vilket resulterar i manifesterandet av rykten. De verkar säkra på att anfallet kommer nå dem, och syns i den ökade beredskapen. Rykten om att Skåne ockuperats spreds också bland danska flyktingar,⁸² oro fanns överallt. Fler länder var i uppståndelse och känslövärldar blir lättare att se.

Föregående avsnitt visade en stor uppslutning kring Finland, men inga insamlingar för grannländerna syns nu. Finlandsinsamlingar som fortgick avbröts, och resurserna gavs till svenska hem.⁸³ Prioriteten blev att värna det egna landet, därför förekom inte insamlingar. Sympati för Norge och Danmark förekommer, men mestadels skapas bilder av vad Sverige måste göra för att visa sin styrka och undvika anfall. Den tolfte april släpptes danskar över sundet, då de annars inte kommit hem. Annars är det ingen större uppslutning kring de ockuperade folken.⁸⁴ Vad hände med beredskapen när situationen ansågs pressad? Ett mål var att visa utomstående ett ordnat svenskt försvar, och därför uppmuntrades befolkningen till att sätta in sparpengar på banken. Det kallades försvarslån, där staten efter fem år skulle betala tillbaka med ränta. Pengarna menades vara en investering, och de som oroligt gömde pengar sågs som illojala.⁸⁵ Känslor av oro för försörjningsproblem togs inte på allvar, och givmildheten som visats Finland skulle riktas till Sverige och neutralitetsvakten.

⁸¹ ”Ryktessmidarna i farten”: *Landskrona posten* 1940-04-11, s. 4.

⁸² ”Flyktingsström över Öresund. ’Ovissheten är det värsta’. 200 kr för en tur i öppen båt”: *Landskrona posten* 1940-04-11, s. 3.

⁸³ ”Fänrik Ståls-kort i blomsteraffärerna.”: *Landskrona posten* 1940-04-12. ”Insamlingen av sättpotatis till Finland avbrytes. En stödåtgärd, som måst inhiberas”: *Landskrona posten* 1940-04-23, s. 3.

⁸⁴ ”Danska Norge-resenärer hem över Landskrona. Motorseglare sista möjligheten”: *Landskrona posten* 1940-04-12, s. 3.

⁸⁵ ”Stad och land. Försvarslånet.”: *Landskrona posten* 1940-04-26.

Det är i detta nu varje svensk mans och kvinnas plikt att ställa till statens förfogande, vad han eller hon kan avvara. Men det gäller, som nyss nämndes, icke bara att taga av det överskott, vi till äventyrs förfoga över, utan allra främst att avstå något av våra löpande inkomster. [...] Den storartade offervillighet, vårt folk visat för Finland, måste inge stark förtröstan om att svenska folket tillfullo inser lägets allvar och krav. Nu mer än någonsin gäller det oss själva, n u g ä l l e r d e t S v e r i g e !⁸⁶

Folk som inte arbetade för beredskapen skulle speciellt bidra, då det sågs som en plikt.⁸⁷

Luftskyddsövningar i form av mörkläggning pågick, och första övningen resulterade i goda resultat - förutom skrikande ungdomar på gatorna. Desto längre det pågick, desto slarvigare betedde sig folket. Till slut fick polispatruller sättas in, då det var alldeles för många utomhus. Folk uppmanades att stanna hemma, men trots det förekom trotsande.⁸⁸

Jag för min del anser att stadens myndigheter bör vitmåla gatukorsningar och lyktstolpar, så att biopublik och andra sena gående kan orientera sig hem.
Nattvandrare.⁸⁹

Insändaren kan tolkas som trots, då bio och sena vandringar inte är viktiga ärenden. Alias *Nattvandrare* klingar också humoristiskt, då människor skulle förbli hemma. Övningarna togs inte på allvar och oron av upptäckt verkade inte existera. Känslvärldarna påverkades inte av att det var en anfallsövning. Som tidigare hade kvinnor betts anmäla sig till tjänstgöring, och nya skyddsrum byggdes. Tonen blev dock allvarlig. Det hade förekommit arbete mot spioneri, men när Sverige var i hetluften blev samtalsklimatet hårdare. Samtidigt som bilder av ett starkt försvar projicerades, förekom diskussioner kring samtalsförsiktighet. Det menades att ett nervkrig inte kunde bryta Sverige, men att orosskapande faktorer måste bekämpas.⁹⁰

Det kräves av alla samhällsmedborgare att vara på sin vakt. Allt för ofta hör man personer tala om saker och ting, som de icke ha fakta för. Ofta föra de rykten vidare, som de ha erhållit från säker källa från en bekant väns kusin o. s. v. Många personer göra det i rent oförstånd. På en tågresa häromdagen voro tre damer i färd med att omtala militära hemligheter, men i god tid hänvisade en herre till ett plakat framför deras ögon. Där stod: Allvarstid kräver: vaksamhet, samhällsanda, tystnad. Damerna ifråga övergick till ett mera neutralt ämne. Det skulle inte skada utan tvärt om vara vars och ens plikt att i liknande fall göra sammaledes.⁹¹

Människor ska vara vaksamma och se till att hemligheter och rykten inte sprids. De som gör fel ska stoppas. Det syns att oros känslor eller diskussioner om situationen, inte är välkomna i den emotionella gemenskapen. Spionstämpeln verkade vara lätt att få, vilket försöker

⁸⁶ "Försvarslån – folkån. Varje svensk måste med och göra sin insats nu!": *Landskrona posten* 1940-04-29, s. 7.

⁸⁷ "Enkronornas mobilisering": *Landskrona posten* 1940-05-08.

⁸⁸ "Mörkläggningen i Landskrona har hittills gått bra. Många skyddsrum iordningsställda, men även många försumliga fastighetsägare": *Landskrona posten* 1940-04-15, s. 3. "Landskronabor börjar slarva med mörkläggningen. Anmärkningar mot ventiler och glömd belysning. Polisberöm till lojala mörkläggare": *Landskrona posten* 1940-04-20, s. 3. "Östergatan ingen lekplats i mörkläggning. Polisen kommer att ta itu med ofoget. Promenad i körbanan kan medföra åtal": *Landskrona posten* 1940-04-26, s. 3.

⁸⁹ "Jag för min del anser...": *Landskrona posten* 1940-05-08, s. 3.

⁹⁰ "Stad och land. Vår inre försvarsfront": *Landskrona posten* 1940-04-12.

⁹¹ "Lite gladare.": *Landskrona posten* 1940-04-25.

undvikas för att inte hamna i utanförskap. Den andliga beredskapen betonades också, vilket innebär att människor inte ska kräva av staten utan uppfylla sina plikter. Det betonas att det är en helt ny livsstil där lugn, offervilja, sammanhållning och disciplin är det viktigaste att hålla sig till.⁹² Här syns alltså vad den emotionella gemenskapen förespråkar att folket ska följa.

Nöjesliv syns inte som tidigare men cykeltävlingar hade blivit populära, och påtande i kolonier drygade samtidigt ut livsmedelsförråden.⁹³ Satsningar på turistnäringen syns, då det önskas en turistbroschyr. Det menas att utlandsresor inte kommer ske på grund av kriget och att skandinaver istället kommer resa inom Norden.⁹⁴ Det är en hoppfull syn när världen står i brand, men också ett sätt för staden att öka inkomster och resurser inför framtiden.

Invasionerna av Danmark och Norge verkar ha oroat befolkningen, vilket ses i det lågmälda humöret och agerandet. Samtidigt talas det om oförsiktighet i konversationer och oseriösa luftskyddsövningar. Hur ska det här tolkas? Kan det vara att människorna tar en dag i taget och försöker roa sig, eller blir det ett sätt att förtränga allt jobbigt? De måste i alla fall ha anpassat sig efter statens villkor om tystnad, sammanhållning och försvarslån för en stark bild utåt. Annars hade de hållits utanför gemenskapen och stämplat som förrädare. Titeln vill man inte ha i en spänd situation, där vardagslivet påverkas negativt av dåliga val.

Moberg menar att pressen var full av sympatier för Norge och ett ogillande av Danmark, eftersom de sågs ha givit sig själv till tyskarna. Han menar att sympatier för Danmark knappt tas upp i tidningarna,⁹⁵ men i Landskrona syntes inte diskussioner om något av länderna. Det egna försvaret diskuteras istället, och angrepp på folk som äventyrade freden förekom därför. Moberg menar att en stor opinionstystnad förekom efter nionde april, samt att försvaret av Sverige var det som syntes mest. Det ser han som en kontrast till stödet för Finland under vinterkriget. Många Tysklandskritiska ska ha framkommit i krönikor, men i resterande delar syntes inte svenska folkets känslor. Istället syntes opinioner gömda i texter.⁹⁶ Försvaret var den viktigaste faktorn under perioden, men någon kritik mot Tyskland uppfattades inte. Det kan bero på rädsla för att äventyra neutraliteten, pressnämnden eller tidningens politiska ställning. Opinioner eller känslor som inte matchar de accepterade syns knappt. De kan emellertid utläsas genom trotsande, oro eller nedstämdheten som beskrivs

⁹² "Ett folks inre styrka... Av redaktör Sture Mattsson": *Landskrona posten* 1940-05-07, s. 7.

⁹³ "Fältsporta på cykel i morgon! Propagandatävlingen har samlat många deltagare. Spännande klubbävling mellan L. C. K. och Bjärreds C. K.": *Landskrona posten* 1940-04-20. "Kolonisternas spalt": *Landskrona posten* 1940-04-20, s. 8.

⁹⁴ "Turistbroschyr för Landskrona efterfrågas ofta. Stadsfullmäktige böra ta upp frågan till behandling": *Landskrona posten* 1940-04-12, s. 3.

⁹⁵ Moberg 2020, s. 101, 114.

⁹⁶ Moberg 2020, s. 147-148.

under invasionerna. Moberg menar också att vardagen med nöjen återupptas efter invasionerna,⁹⁷ vilket inte syntes i Landskrona. Folk som inte tar uppmaningar på allvar visar på en lättad sinnesstämning, eller någon som behöver prata av sig.

Oron och rädslan var stark under invasionerna menar Berggren, då många var säkra på en invasion. En allvarlig och tyst stämning menades råda i Stockholm, där olika försiktighetsåtgärder vidtogs. Rädsla uppstod då Sverige ansågs vara inklämt. Han menar att Sverige visat ilska under finska vinterkriget, men att inget förutom oro visades nu. Sympatyttringar och hjälp till norrmännen var inte alls lika utbrett som till Finland på grund av oron. Skarin Frykman beskriver också oro för invasioner i Göteborg, där rykten spreds om att tyska flyg skulle landa på Torslanda flygplats. Många minnen visar på rädsla och oro, och de späddes på av att familjesituationer ändrades på grund av beredskapen. Brink menar att vardagen styrdes av fruktan, vilket resulterade i att folk gick med i hemvärnet och att det militäriska dominerade vardagen. En påtvingad gemenskap mellan människor skapades.⁹⁸ Den som inte passade in i bilden av ett sammanhållet land kritiserades. Det finns dock personer som menade att kriget blev vardag, där det ibland förekom läskiga situationer. I andra situationer kunde panikslagna människor göras till åtlöje. Folk började annars vänja sig vid det nya, där föräldrarna blev inkallade och alla bara väntade på en invasion. Hakkorsflaggan i Köpenhamn menas ha syntes från Helsingborg, en ständig påminnelse om Sveriges utsatta position. Klas Åmark menar att södra Sverige var försvarslöst på grund av dålig militär ledning,⁹⁹ vilket kan förklara varför Landskronaborna var oroliga och blickade ut över sundet. Det hade antagligen varit en av de första platserna tyskarna ockuperat.

3.4 En midsommar i blåsväder

I slutet av juni och hela juli är tidningarna tysta. Det kan endast spekuleras om vad det beror på men värmebölja och semester råder. Transiteringarna efter midsommarkrisen nämns i en ledare, men sedan är det tyst. Beror det på semester, eller är det ett sätt att dölja det inträffade

⁹⁷ Moberg 2020, s. 150-151.

⁹⁸ Berggren 2020, s. 319-320, 325, 330-331. Skarin Frykman 2014, s. 15-16. Brink 2014, s. 24, 31-33.

⁹⁹ Nina, "Jag önskade ingen förändring" i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 22-23. Marianne Magnusson, "Ett långt helt mörklagt tåg", i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 235. Estrid Hesslow, "Mot Danmark var det totalt mörklagt", i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 163. Åmark 2016, s. 101-102.

och olämpliga åsikter när kriget befinner sig nära? Det märks att Sverige ännu en gång befinner sig i farozonen. När operation Barbarossa inleds, och Tyskland samt Finland är i krig mot Sovjet, ökar rädslan för invasioner och svårigheter att behålla neutraliteten.

Det är tydligt att sedan vårt östra grannland dragits in i världskriget även Sverige på ett helt annat sätt än tidigare kommit in i farozonen. Även om några hotande symptom icke föreligga för dagen är vårt läge allvarligare än förr. Med vaksamhet och lugn måste vi hålla oss redo att värna den neutralitet som vi ännu ha rätt att hoppas kunna bevara.¹⁰⁰

Det menas att Sverige kommer sympatisera med Finland, fastän de inte vill stå på någon sida. Författaren menar att Finland inte är ensamma och kritik mot Sovjet syns. Det menas att bevakning och konsekvenser mot kommunister måste bli strängare, då de fortfarande ses som hot. Finland ses som skyddet mot öster och utan dem kan Norden vika sig under Sovjet.

Sverige, som hittills på ett förunderligt sätt skonats varje gång brandalarmen gått tätt in på våra knutar, står även nu utanför det direkta hotet. Vår önskan, att, vad på oss ankommer, allt fortfarande bevara freden är orubbligare än någonsin. I kampen mellan axelmakterna och Storbritannien vilja vi icke ta parti. Men det är samtidigt klart, att vi såsom folk och nation omöjligen kunna stå oberörda av den hemsökelse, som drabbar Finland. Nu liksom förra gången måste Sverige – även om de yttre omständigheterna i vissa hänseenden undergått någon förändring – känna sitt öde förknippat med det broderfolk, som genom århundradens växlingar varit den trogna vaktposten i öster till skydd för de nordiska folkens gemensamma arvedel av västerländsk odling, lag och rätt.¹⁰¹

Liknande åsikter om tyskarna finns inte att se, och Sverige menas ha tvingats till beslutet för att behålla neutraliteten.¹⁰² Om avsaknaden av information beror på semestertider eller staten är svårt att veta, men finns det tid att skriva om kommunistfaran borde det senare alternativet vara rimligast. Det visar att kommunister inte är acceptabla, medan tyskarnas genomsläpp tystas ner. Folk får inte visa känslor om situationen.

Beredskapsarbetet var som förut, där husmödrar konserverade råvaror och kanin skulle stå på menyn till hösten.¹⁰³ Det värnas om livsmedlen. Hemvärnet hade planerat en fest under ledigheten, vilket visar på att samhället ligger lågt på grund av semester. Det uppmanas att stödja den, då hemvärnet är grunden i försvaret och väntar tuffare tider. Andra nöjen är bad och uppträden från militärspex. Midsommar hade firats men inga Sankt Hans eldar tändes, då inget svar från Danmark väntades. Det fanns medlidande för grannlandet och en hint om transiteringarna, då midsommaren ses som ofullkomlig på grund av vad som skett.¹⁰⁴ Det kan

¹⁰⁰ "Stad och land. Det nya krigsutbrottet.": *Landskrona posten* 1941-06-23.

¹⁰¹ "Stad och land. Finland i krig": *Landskrona posten* 1941-06-28, s. 2.

¹⁰² "Stad och land. Tyska trupper genom Sverige": *Landskrona posten* 1941-06-26.

¹⁰³ "Planera noga för konserveringen i år.": *Landskrona posten* 1941-07-03, s. 7. "Kaninköttet kommer i höst": *Landskrona posten* 1941-07-10.

¹⁰⁴ "Hemvärnsfest på slottsområdet": *Landskrona posten* 1941-06-23. "Även sillen tycker det är för varmt. Allt fiske ligger nere i Borstahusen": *Landskrona posten* 1941-06-23. "Revelj kommer!": *Landskrona posten* 1941-07-11. "Jag för min del anser...": *Landskrona posten* 1941-07-14, s. 4. "Midsommar – utan värmerestriktioner": *Landskrona posten* 1941-06-23, s. 4.

emellertid vara en övertolkning, i och med de teoretiska perspektiven. Vad som pågick i människors huvuden kan inte ses, utan endast det som visades utåt.

Månaden upplevs tyst och semestern verkar ha infunnit sig. Inga större åsikter eller känslor visas, förutom en aversion mot Sovjetunionen och kommunism. Moberg menar att ingen större kritik mot permittenttrafiken förekom i tidningarna, och att regeringens beslut sågs som välgrundat. Midsommarkrisen skulle dock ha väckt obehagskänslor. Åmark menar att Sveriges relationer med andra stater varit ansträngt, och det fanns olika åsikter om hur regeringen skulle handla – allt från antinazistiska, nazivänliga eller neutralitetsvärnande. Många kritiker till permittenttrafiken hade dock förekommit. Det menar även Åke Sintring som påstår att det knappt skrevs någonting om den, och att det skulle ha rått förbud att fotografera tågen.¹⁰⁵ Tågen var ingenting staten ville basunera ut, då det påverkade neutraliteten. Svenskar ska emellertid ha sett dem och samtalat med soldaterna. De var ingen hemlighet, folk visste att de fanns och vart de skulle. Engelbrechtdivisionen menas emellertid inte ha varit lika kritiserad, då den hjälpte Finland.¹⁰⁶ Det är intressant att oro och acceptans funnits men inte synt i Landskrona. Det visar att det fanns utrymme att tycka i sin känslovärld, men inte utanför. Tystnaden var ett skydd för neutraliteten och utlandsrelationerna. Åmark menar att ”grå lappar” om vad som fick publiceras, skickades ut för att skydda förhandlingsklimatet.¹⁰⁷ Varför skulle det inte vara fallet nu? Det syns genom forskning att missnöje rådde över permittenttrafiken, men att det ändå accepterades. Vardagen blir anpassad efter vad som behövs för att bibehålla freden, med viss trots från folket.

3.5 Farofyllda resor över sundet

Oktober 1943 satte press på Landskronas resurser. Från den första oktober fram till månadens slut, fortgick flyktingströmmar från Danmark med olika intensitet. Befolkningen arbetade hårt för att ta hand om de som kom över sundet. Landskrona menades vara tryggt, där ingen ifrågasatte judarnas ankomst. Det stämmer inte. Ankomsten väckte uppståndelse, och nästan varje dag publicerades texter vilka uppmanade till hjälp. Flyktingströmmarna resulterade i att en stor flyktingrulljans startade och mottagningscenter

Bländ de danska judar som förts ombord på en av transportångarna återner, befinner sig landets äldsta invånare, 101-åriga fru Textire, mor till den lekande uppvärdaren Jakob Textire. Här ses de två fotografierade vid senaste danska valet. Jakob Textire (med pipa i munnen) har i bil följt sin mor till vallokalen.

Flyktingströmmen från Danmark till Sverige fortsätter alltjämt. Bilden visar en judfamilj i förläggningen på Borgarskolan i Malmö.

¹⁰⁵ Moberg 2020, s. 144, 198. Åmark 2016, 61-62, 113. Åke Sintring, ”Tysktågen” i Birgitta Skarin Frykman, Annika Nordström & Ninni Trossholmen (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget. En tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014, s. 60-62.

¹⁰⁶ Sintring 2014, s. 64-65, 73-74.

¹⁰⁷ Åmark 2016, s. 246-248, 251, 261-263.

anordnades, både privat och i offentliga byggnader.¹⁰⁸ Det menas att situationen satt avtryck på världen, eftersom danskarna skött sig under ockupationen men ändå straffats. Norrmännen menades av somliga få skylla sig själva, då de provocerat tyskarna.

Det är inte bara vi som bo så nära som finna den tyska framfarten i Danmark ruskigare än något annat, det förefaller vara en allmän mening. Man trodde aldrig att detta skulle kunna hända i Danmark. Många ha sagt att Norge har sig självt att skylla – se på de fogliga danskarna de uppföra sig förståndigt! Nu ser man i hela världen hur omöjligt det är även för det fogligaste folk att kompromissa med tyskarna. [...] Sverige är det första neutrala land, som vågar säga rent ut till Tyskland, heter det i ett telegram som säges återge uppfattningen i den schweiziska huvudstaden. [...] Även i kretsar där man inte utan bekymmer motser även en endast tillfällig judisk invasion i vårt land och de konsekvenser den kan medföra har man hållit inne med betänkligheterna i riktig känsla av att de måste väga lätt i jämförelse med vår självklara humanitära plikt att ta hand om nödställda medmänniskor, som åtminstone delvis stå oss nära.¹⁰⁹

Sveriges goda sidor lyfts fram, samt att de vågat anordna flyktinghjälp. Judarna menas samtidigt stå Sverige delvis nära. Människor som såg strömmarna som en ”judeinvasion”, sades ändå ha den humanitära plikten i centrum. Det är tydligt att en bild av det felfria landet målas upp och antisemitism trycks tillbaka. Oroskänslor från dem är inte välkomna, och de trycks in i mallen av ett enat Sverige. Personer med nazistiska sympatier som syns är Gustaf Ericsson, vilken benämns skandalförfattare. Han hade flytt till Köpenhamn och önskade även att Sverige skulle bli fritt.¹¹⁰ Alltså ockuperat av nazisterna.

Varför människor med antisemitiska sympatier skulle utgå från sitt humanitära ansvar över eget tycke är oförståeligt, om de inte var rädda för utanförskap. Det syns att känslor- och åsiktsyttringar om situationen inte är välkomna, och andra emotionella gemenskaper stryps. Istället syns konkreta skrifter om vad som behöver göras, och ibland sympati. Flyktingsituationen förändrade vardagen, och Landskrona behövde därför styras upp. En artikel visar att det förekommer oro om att ”asociala element” skulle anlända med flyktingarna, men det menas inte finnas misstankar om att det skulle skett. Kriminella och personer med nazistiska sympatier ska emellertid ha tagit sig över. Nazister ska ha pressat flyktingar på information, och två socialister protesterade mot ”judeinvasionen” från Danmark. Det orsakade tumult.¹¹¹ Även om det inte är godkänt att visa tendenserna offentligt,

¹⁰⁸ ”Flyktingarna från Danmark behöva hjälp. Stöd hjälpaktionen i Landskrona! Många listor ute”: *Landskrona posten* 1943-10-01, s. 4. ”Terrorvågen över Danmark. Flyktingströmmen tilltager, över 200 till Landskrona. Örenäs blir förläggning. Över 100 danska judar hit i går. Razziorna pågår”: *Landskrona posten* 1943-10-04, s. 1, 10. ”Effektiv svensk hjälp lämnas flyktingarna. Flera ideella sammanslutningar arbeta nu energiskt vid myndigheternas sida – även privatfamiljer öppna sina hem. Personlig order från Hitler bakom judeföljelserna”: *Landskrona posten* 1943-10-05, s. 1, ?.

¹⁰⁹ ”Stad och land. Intrycket.”: *Landskrona posten* 1943-10-06, s. 2-3.

¹¹⁰ ”Skandalförfattaren Gustaf Ericsson: Sverige skriver sin egen dödsdom. Okvädar sitt land i dansk radio”: *Landskrona posten* 1943-10-19, s. 6.

¹¹¹ ”Brådaste flyktingdagen hittills. Alla klutar till hjälparbetet. Nya förläggningar måste i går ordnas i Landskrona. Lottor och Röda kors i arbete”: *Landskrona posten* 1943-10-07, s. 1, 10. ”Flyktingströmmen

finns det personer som gör det men stoppas. Det pågår säkerligen också i privata gemenskaper.

Landskronabornas medmänsklighet, offervilja och hjärtlighet mot flyktingarna beskrivs genom antalet donationer. Även en krönika visar sympati,¹¹² vilka påminner om de som publicerades under 1939. Sympatin ska synas utåt. Det visar på att oro för flyktingarna förekommer, men situationen blir praktiskt orienterad. Befolkningen kan nu hjälpa till ”på riktigt”. Under vinterkriget märktes inte lika stora rusningar till arbete, antagligen på grund av geografisk närhet. Hjälparbetet var nu en prioritering. Kritiska röster mot svenskt medborgarskap och deltagande i sport höjdes dock. Det menades att ingen som bott i Sverige mindre än tre år fick lov att driva företag, men att arbetstillstånd delades ut.

Dessa flyktingar, som under våldshot nödgats att lämna det land, i vilket de i många fall bott i generationer och med vars egen befolkning de assimilerats till den grad, att danskarna inte ansett sig ha något judeproblem inom sina gränser, ha enligt eget medgivande ingen annan önskan än att återvända, så snart förhållandena tillåta detta. Från de svenska myndigheternas sida är det också en förutsättning, att de danska flyktingarna komma att fara hem till sitt land igen, då andra omständigheter inträtt. Det finns sålunda ingen tanke på att de skulle varaktigt bosätta sig i Sverige.¹¹³

Anser sig svenskarna ha ett judeproblem då Danmark inte menas ha ett? Varför förväntas inte flyktingarna stanna? Är det oro över att resurserna inte kommer räcka? Flyktingar får inte heller spela fotboll i lag, men de får bli tränare.¹¹⁴ Beror det på att de inte får representera lag på grund av regler eller för att de inte är svenskar? Det verkar finnas en konsensus om att visa vänlighet till en viss grad, men att de inte är välkomna på heltid. Utöver flyktingkrisen ser det ut att finnas svårigheter att få livet att gå ihop. Utöver bostadsbrist märks det att somliga önskade höjda ransoner, medan andra menade att det var för tidigt då ett reservlager behövdes.¹¹⁵ Utöver det syns inte mer av ”den vanliga vardagen”, förutom klagomål om nedsmutsning eller på hög skatt.¹¹⁶ Fokus är på flyktingarna och händelser utanför Sverige.

Det visas inte missnöje över situationen, förutom mellan raderna och genom Ericsson. Folk hamnar i skymundan om de inte följer den emotionella gemenskapen. Landskronaborna menas vara välkomnande och hjälper flyktingarna på alla sätt. En relativ förändring i

alltjämt stor. Mottagningsstab på 60 personer i Landskrona. Flera nya förläggningar ha måst ordnas. Brådaste dagen”: *Landskrona posten* 1943-10-09, s. 1, ?.

¹¹² ”Blåst?”: *Landskrona posten* 1943-10-08, s. 4.

¹¹³ ”De danska flyktingsproblemen. 130 kvinnor och barn ha fått svenskt medborgarskap”: *Landskrona posten* 1943-10-14, s. 4.

¹¹⁴ ”Flyktingar som fotbollstränare. Chanser för danskar och andra som kommit över till Sverige”: *Landskrona posten* 1943-10-09, s. 9.

¹¹⁵ ”Efterfrågan på alla slags lägenheter. Stora, små, moderna, omoderna. I Landskrona”: *Landskrona posten* 1943-10-09, s. 4. ”Stad och land. För tidigt väckt.”: *Landskrona posten* 1943-10-13, s. 2.

¹¹⁶ ”Jag för min del anser...”: *Landskrona posten* 1943-10-25, s. 4. ”Stad och land. Ingen skattesänkning i Landskrona?”: *Landskrona posten* 1943-10-28, s. 2.

vardagen jämfört med 1939, då Landskrona nu direkt påverkas. Resurserna var antagligen färre, därför var det viktigt att ordna upp situationen. Den blir därmed del av vardagslivet. Oktober 1943 verkar alla arbeta med flyktingarna, och sympati demonstreras tillsammans med information. Oroskänslor över flyktingarna syns mellan raderna och genom kritik mot flyktingmotståndare. Samtidigt är den accepterade och projicerade bilden att alla svenskar välkomnar flyktingarna. Vardagslivet präglas av det medan andra känslouttryck försvinner. Somliga känslövärldar och delar av vardagen försvinner under större förändringar, vilket är en nackdel med det ingående perspektivet. Dock är det hanterande av det nya som studien vill se.

Sverige ska ha präglats av olika nyanser av högervänlighet, och även i mindre grad nazism menar Moberg. Antisemitism ska ha varit ovanligt i pressen, men argument mot invandring förekom ofta. Blandade reaktioner på situationen förekom, men våld mot judar, flykten och diskussioner om överfartspriser ska ha beskrivits. Priserna kritiserades ofta.¹¹⁷ Tendenserna är bekanta, men kritiken framkom i mindre grad än stödet och medmänsklighet betonades. Åmark menar däremot att antisemitiska och nazistiska åsikter syntes i höger- och nazistpressen, medan sympati syntes i den antinazistiska. Nordiska judar ska ha setts som mer bröder än judar från kontinenten. De kändes mer rätt att rädda.¹¹⁸ Det syns i Landskrona där judarna menas vara nästan bröder, men inga direkta antisemitiska åsikter kan utläsas. Det finns dock tveksamhet kring deras närvaro. Det syns även i Hans Heynemans berättelse, där han försökte rädda sin familj men blev avvisad. Personen menade att han inte kunde rädda alla judar.¹¹⁹ Sympati uttrycks alltså inte alltid. Åmark menar att en mottagningsprocess byggdes upp, trots att det från början inte var statens mening att hjälpa judarna.¹²⁰ Observationen av att mottagandet tog upp stora delar av vardagen verkar stämna, och det påverkar mycket. Det blir en omställning och ett dramatiskt skeende att hantera. Sympatin för de danska flyktingarna verkar större än för de norska. Det kan bero på att andra händelser tar mer plats, men geografisk närhet är mest rimligt.

3.6 Frid och fröjd – medveten glömska?

¹¹⁷ Moberg 2020, s. 20-21, 65, 68-71.

¹¹⁸ Åmark 2016, s. 277-278, 588-589, 653.

¹¹⁹ Hans Heyneman, "Kriget förändrade mitt liv" i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 68.

¹²⁰ Åmark, s. 481-482.

”Fredsmånaden” startade med ett befriande av Danmark och Holland, vilket tryckts med stora bokstäver den femte maj 1945.¹²¹ Det visar betydelsen det hade för Landskrona, då förbindelserna mellan länderna nu kunde återupptas och de danska flyktingarna kunde återvända hem. En tacksägelsegudstjänst anordnades, och alla jublade högt när tyskarna kapitulerade.¹²² Två dagar senare anordnades ett fackeltåg för Danmark och glädjen ska ha varit extremt stor.

Fred - flaggor - facklor - festligt i Landskrona

Landskrona mottar budskapet om freden. Överst t. v.: De ungerska flyktingarna mottaga fredsbudskapet med glädje och V-tecken. Nedre t. v.: Den första "fredsförklaringen" i Landskrona, freden i en frikarnalag. Överst t. h.: Orkan en fredsförklaring. Nedre t. h.: Representanter för skilda kyrkor samlas för att studera L. P. extra upplaga.

När flaggorna i Landskrona gick i topp på lördagsmorgonen skedde det under klangen från Köpenhamns alla kyrkklockor, som ringde in Danmarks frihet – klockornas klang nådde oss genom radion. Vi anade här hur stämningen måste vara i broderstaden på andra sidan Sundet – den var hög i Landskrona. Alla människor gick omkring med ett leende på läpparna och alla danskar, kända och okända, hälsades med lyckönskningar.¹²³

Den åttonde maj visas också glädje över krigets slut och fredsfirandet beskrivs. Folk ska först ha tvekat på om kriget var slut, men sedan firades det över hela staden. Även om det menas ha firats lugnt, inkom det ändå insändare som klagade på för berusade personer runt ölhallarna.¹²⁴ Även om glädje visas, är det endast en emotionell gemenskap som syns. Det tyskvänligas reaktioner syns inte, då det aldrig hade accepterats. Tyskarnas brott beskådades nu av världen. Majoriteten verkade dock vara glada, men andra känslovärldar får inte uttryckas om de inte matchar situationen och gemenskapen som förespråkas.

Det fanns mycket flyktinghjälp 1945, men det var inte bara riktat till danska flyktingar. Många polska och ungerska kvinnor som överlevt koncentrations- och arbetsläger befann sig i staden, och fler väntades. Luftskyddsberedskapslagren användes för resurser, och många flyktingar var sjuka i fläcktyfus, TBE och difteri.¹²⁵ Sjukdomarna hade spridits till svenskar, vilket tyder på umgänge mellan flyktingar och svenskar. Även en varning om att undvika förläggningarna publicerades, vilket styrker påståendet.

¹²¹ "Danmark fritt. Även Holland befriat": *Landskrona posten* 1945-05-05, s. 1.

¹²² "Tacksägelsegudstjänst över Danmarks befrielse. Landskrona mottog budskapet med jubel i går": *Landskrona posten* 1945-05-05.

¹²³ "Landskrona firar Danmarks befrielse. Flaggskrud – tacksägelsegudstjänst - fackeltåg": *Landskrona posten* 1945-05-07, s. 3.

¹²⁴ "Fred – flaggor – facklor – festligt i Landskrona": *Landskrona posten* 1945-05-08, s. 3. "Med flaggning firades freden. Landskronas skyltfönster smyckade med nordiska färgerna": *Landskrona posten* 1945-05-09, s. 3. "Frihetsgåvan till Norge": *Landskrona posten* 1945-05-08, s. 7. "Jag för min del anser...": *Landskrona posten* 1945-05-15, s. 3.

¹²⁵ "Landskrona polska förläggning i radio. S. F:s Boge journalfilmade i går och Jerring intervjuade. Polskorna studera svenska och vill handarbete": *Landskrona posten* 1945-05-05, s. 5. "Ungerskt inslag till det polska. Stor organisation i arbete för Landskronas 1100 flyktingar": *Landskrona posten* 1945-05-07, s. 4. "Hur mättas 1150 extra munnar? Flyktingsorganisationen i Landskrona": *Landskrona posten* 1945-05-09, s. 3. "Fjorton länders flaggor vaja i Landskrona. På beredskapssjukhuset samlas alla nationer. Landskrona kan vänta flera flyktingar": *Landskrona posten* 1945-05-18, s. 4.

Antalet fall av dessa epidemiska sjukdomar stiger i Malmöhus län och som på annat ställe omtalas har även ett par svenskar, som varit i beröring med flyktingarna, smittats. Det är alltså ytterligare skäl att för landskronaborna inskräpa att den karantän, som anordnats för flyktingarna icke är för ro skull eller för att hindra deras rörelsefrihet utan som en försiktighetsåtgärd avsedd att skydda svenska medborgare för smitta och att i snabbast möjliga mån giva flyktingarna behövlig läkarvård.¹²⁶

Många danska och norska flyktingar lämnade under månaden, och Landskrona anordnade därför en avskedsfest. De menade att flyktingarna varit en del av samhället, och ville därför visa sin tillgivenhet.

Många danskar och ett mindre antal norrmän har under de gångna åren tillhört vårt samhälle. Innan dessa representanter för de nordiska broderfolken åter vända tillbaka till sina fria hemland har Landskrona stad önskat taga ett hjärtligt avsked av dem och betyga tillgivenheten för dem.¹²⁷

Det syns en markant skillnad i attityden gentemot flyktingarna, från att de anlände till de lämnade. Tveksamhet lös från början igenom, men nu gick det inte att se. Danskarnas avfärd bombarderades med paket, lyckönskningar och sorg.¹²⁸ Det kan tänkas att misstänksamhet på grund av rädsla för resursbrist lagt sig när kriget är över. Det är emellertid möjligt att det endast är accepterat att hålla god ton när de allierade vunnit. Landskronaborna verkar i alla fall ha vant sig vid flyktingarna, och de har tagit del av de flestas vardag. Känslor som uttrycks är glädje, och de som uttrycker ilska eller misstänksamhet är inte accepterade.

En bild av att kriget är historia och kan pratas om som det syns i tidningarna. Filmer som speglar kriget ses som oaktuella, även om de menas vara intressanta. Överblickar på kriget, viktiga datum, och en dokumentärfilm om den danska frihetskampen och koncentrationsläger publicerades.¹²⁹ Somliga verkade tycka att kriget var intressant från ett distanserat perspektiv, fastän det knappt gått en månad sedan freden. Andra såg det som helt ointressant. Är det ett sätt för människor att behärska sina känslovärldar och därmed distansera sig från det jobbiga, samtidigt som de är intresserade över vad som skett? Den styrande emotionella gemenskapen kan i alla fall ses förespråka glädje, vilket gör att ilska inte passar in. Även om kriget ses som en hemsk historia, betyder inte det

Danskt adjö till Landskrona

Särskilda "flyktungjärer" avsåg en dagligen från Halmstad och Malmö. De skånska städerna ta farväl av sina danska gäster. Bilderna visa danskarnas avfärd från Landskrona. Se art. sidan 2.

¹²⁶ "Många fall av fläcktyfus i Landskrona. Även difteri i förläggningarna. Allmänheten varnas ånyo": *Landskrona posten* 1945-05-23, s. 4.

¹²⁷ "Avskedsfest på rådhuset för danskar och norrmän. Anordnas av Landskrona stad i morgon": *Landskrona posten* 1945-05-26, s. 3.

¹²⁸ "I fest och triumf för danskarna hem. Ståtligt och hjärtligt avsked från Landskrona": *Landskrona posten* 1945-05-30, s. 3.

¹²⁹ "Biopremiärerna. En dag skall komma": *Landskrona posten* 1945-05-24, s. 3. "Biopremiärerna. Hans vän Flicka": *Landskrona posten* 1945-05-25, s. 4. "Det andra världskriget – DATA och BILDER": *Landskrona posten* 1945-05-08. "Biopremiärerna. Belsen-Buchenwald. Danska frihetskämpar.": *Landskrona posten* 1945-06-05, s. 3.

att det helt smittar av sig på samhället och att lugn råder. Det finns andra faktorer som måste hanteras. En ledare menar att människor inte ska förlora sig i fredsyran, då försörjningen kommer bli svår ett tag framöver. Det motsägs dock och jordbruket menas vara säkrat, fastän Sverige behöver skänka till Finland. Finland är en viktig faktor i efterkrigstänket, då de behöver hjälpas för att säkra Nordens framtid - de är muren mot öster. Befolkningen får visa glädje men det måste råda allvar i framtidsplanerandet, vilket målas upp på flera sidor den artonde maj.¹³⁰

Hemvärnet sågs fortfarande som viktigt och deras femårsjubileum firades. Pojkar utbildades även till landstormsmän - beredskapen var inte helt nedlagd. Mycket försvann dock, och hamnpolisen flyttades till flyktingförläggningarna. En insändare om att ta bort en försvarsbros förekom också.¹³¹ Bron anses vara ett störningsmoment istället för ett försvarsmoment, då oron försvunnit och personens känslvärld har förändrats. En artikel visar när "Landskronas krigiska ansikte" rivs ner. Taggtråd och hinder togs bort, och tjänstgöringen slopades. Unga män rökte under arbetet, vilket visar att allvaret är borta – i alla fall hos ungdomarna. Kriget är över och oron har försvunnit. Stridsvagnshindren menas dock vara för stora för att tas bort,¹³² och 2020 står de kvar på samma plats längs kustremsan. Minnen av beredskapen lever ännu.

"Fredsmånaden" skvallrar om en stad i glädjerus, men med allvar hängande över den i form av flyktingomhändertagande och framtidsplanerande. Även om krigsutrustningen plockas bort och befolkningen väntas leva normalt igen, investeras ändå resurser på hemvärnet och landstormsmännen. Det är bättre att vara förbered, än hur det var förut. Flyktingklimatet verkar ha blivit mer välkomnande där faktiskt umgänge mellan Landskronabor och flyktingar förekommer som medmänniskor, och inte som sympatyttringar. Inga andra åsikter syns emellertid. Vardagslivet under freden verkar sträva mot det normala, hur mycket det än går efter ett världskrig. Det syns att freden var en glädjesam händelse för många, och Danmarks befrielse väckte lycka i de tidningar Moberg

¹³⁰ "Stad och land. Fred": *Landskrona posten* 1945-05-08, s. 2. "Stad och land. Livsmedelsbrist": *Landskrona posten* 1945-05-15, s. 2. "Nordisk angelägenhet": *Landskrona posten* 1945-05-12, s. 5. "Fred": *Landskrona posten* 1945-05-18.

¹³¹ "Sextio landstormspojkar på pingstläger i Domsten. Ungdomar från Hälsingborg Landskrona, Kävlinge och Höganäs": *Landskrona posten* 1945-05-25, s. 8. "Inför det svenska hemvärnets femårsdag": *Landskrona posten* 1945-05-26, s. 3. "Starkt hemvärn oundgänglig del av vårt riksförsvar. Landskrona Hemvärn högtidlighåller femårsdagen": *Landskrona posten* 1945-05-28, s. 1, 4. "Hamnpolisen i Landskrona på 'övergångsstat'": *Landskrona posten* 1945-06-01, s. 3. "Från allmänheten. Tankspärren på Eriksgatan": *Landskrona posten* 1945-05-29, s. 2.

¹³² "Landskronas krigiska ansikte försvinner. Smygrökande skolpojkar ligger dolda bland linjens värn, där våra sista beredskapare håller på att röja rent": *Landskrona posten* 1945-05-16, s. 3.

undersökt.¹³³ Trots att glädje är det som syns, betyder inte det att det inte fanns tyskvänliga som hellre sett ett annat slut. Till exempel syns det när någon med nazistiska sympatier inte hissade Sverigeflaggan vid freden. De blev då busringda om att det var förbjudet att inte hissa flaggan, och den åkte genast upp.¹³⁴ Enligt egna analyser visar det här att fastän tyskvänlighet fortfarande förekom, var det inte accepterat. De kan ha förnekat sina åsikter vid freden för att inte bli uteslutna, men man kan emellertid aldrig helt säkert veta det med det här perspektivet. Ilska var emellertid inte acceptabelt och känslövärldar fick tryckas tillbaka.

Kristina Öman skriver att när freden inträffade, började kriget benämnas som krig igen. Tidigare hade ordet omskrivits i insändarna hon undersökte, vilket kunde visa på skribenternas vidskeplighet och önskan om att familjemedlemmar var säkra. Ordet krig menas ha förekommit på andra ställen.¹³⁵ I Landskrona posten förekom omskrivningar speciellt i krönikor, men också på andra ställen. Öman gör emellertid en relevant observation. De ville antagligen inte locka kriget till sig genom att använda ordet, men det kan också bero på att folk inte ville tänka på den befintliga situationen och därmed hantera vardagen lättare.

Krigsintresset menas ha pågått länge, fastän det inte uppfattades. Både Berggren och Hallberg menar att kriget följdes via kartor, och under freden hade det funnits mer information än tidigare vilket ökat intresset.¹³⁶ Fastän det inte ville tänkas på, fanns det intresse för vad som hänt. Inga artiklar om judeförföljelserna syntes dock, men det menar Åmark hade att göra med att landsortstidningar inte följde inrikespolitik i andra länder. Efter 1944 enligt Moberg, och efter lägrens befrielser 1945 enligt Åmark, började reportage om förintelselägren och förföljelserna publiceras.¹³⁷ Det berodde antagligen inte på att inget intresse eller sympati funnits, utan snarare för att inte förstöra förhandlingsklimatet. När det började gå dåligt för tyskarna blev pressen mer fri. Flyktingar från koncentrationslägren reagerades det starkt på när de kom till Göteborg menar Brink, och sympati för vad de gått

¹³³ Kurt Karlsson, "I lilla Asige by" i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 120. Moberg 2020, s. 322-323.

¹³⁴ Ingrid Hermansson, "Efter några dagar kom flyktingströmmen" i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 114. Skarin Frykman 2014, s. 18-19.

¹³⁵ Kristina Öman, "Jag undrar så, hur Du har det.": om insändare till sjömän i Ute och Hemma 1940-1947, Masteruppsats, Uppsala universitet 2016, s. 62-64. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1064748/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2020-11-03)

¹³⁶ Berggren 2020, s. 111. Sten Hallberg, "Hemma på Nösund", i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 255-256.

¹³⁷ Åmark 2016, s. 272, 280-282. Moberg 2020, s. 333.

igenom uttrycktes. Brink menar dock att svenskar riskerat livet för dem på olika sätt, och att det i samband med tjänstgöringen påverkade vardagen mycket. Även minnen beskriver hur hemskt det var att se utmärglade flyktingar, men fredsyran tog ändå över. Vänskap stiftades mellan somliga flyktingar och invånare.¹³⁸ Det är något som syns i Landskrona, men omhändertagandet blir nästan också maskindrivet. Många måste tas om hand om, och sedan skickas vidare för att få plats med fler. Glädje får uttryckas, men fredsarbetet måste fortgå.

¹³⁸ Brink 2014, s. 36-38. Bengt Kaleb Svensson, "Till saken hör att mamma var bilkårist" i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 92. Hesslow 2012, s. 167-168. "På flykt" i Carina Ahlqvist; Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget: minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg: Göteborg 2012, s. 443-444, 447-454. Andersson, Clas, "Inkallad eller `uteätare'", i Birgitta Skarin Frykman, Annika Nordström & Ninni Trossholmen (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget – en tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014, s. 218-219.

4. *Sammanfattning & slutsatser*

Syftet med studien har varit att förstå hur befolkningen i Landskrona hanterade vardagen under beredskapstiden. Upplevdes och hanterades beredskapstiden som de stora perspektiven demonstrerar? Förståelse för deras känslvärldar och rådande emotionella gemenskaper ville nås, vilket har utförts med hjälp av reaktionsutlösande händelser. En bild av hur nya faktorer hanterades i vardagen har därmed skapats, och ett lokalthistoriskt perspektiv har applicerats. Syftet har uppfyllts genom besvarandet av frågeställningarna, vilket utförts med metoden och analysramen. Huvudfrågeställningen var: Hur hanterade lokalbefolkningen i Landskrona vardagslivet under beredskapstiden? Frågeställningens omfång resulterade i att andra frågor vändes mot materialet för att rama in undersökningen och få mer avgränsade resultat.

- Vad fokuserar de flesta av texterna på, och vem/vad syns i tidningarna? Finns det en förändring över tid?
- Vilka känslor, åsikter, attityder eller mentaliteter speglas i de olika texterna? Vad kan det säga om människors känslvärldar och emotionella gemenskaper?

Valet av händelser har påverkat vilka ämnen som fått utrymme, då synligheten beror på perioden texterna publicerades under. Situationerna väcker ofta reaktioner och krigsutbrottet skrevs det till exempel mycket om. Konsekvenser och vad Landskrona behövde göra härnäst diskuterades också. Hamstring kritiserades, försvaret byggdes upp och människor inordnades i den emotionella gemenskapen. Samtidigt får det inte glömmas att de hade ett liv utanför beredskapsarbetet, men beredskapen påverkade dem. Finska vinterkriget, flyktingarna och freden tar också plats då de väckte känslor, och annat hamnade i skymundan. Midsommarkrisen och invasionen av grannländerna var dock undantag. Händelserna beskrevs men fokus låg på Sverige. Invasionsoron var skyhögt jämfört med vinterkriget, fastän rädsla förekommit. Midsommarkrisen kommenterades hastigt och semesterlugnet verkade ha lagt sig. Pressen på media, och lapparna från pressnämnden bidrog till situationen.

Vem och vad som syns är sammanbundet med resonemanget ovan. Det beror på vilken känslomässig stämning som råder vid publiceringen. Oftast syns inte specifika personer, men vid freden och flyktingmottagandet syns flyktingar mycket. Det är de situationen behandlar. Varför människor skriver är en annan faktor, då det är sammanbundet med vardagslivet. Beroende på hur det utspelar sig speglas olika känslor, önskningar och attityder. Oro för krig, önskningar om sympati och ilska över landsförräderi är bara en bråkdel, och folk som bryter mot den emotionella gemenskapen syns också. Artiklarna fokuserar mestadels på både händelser och konsekvenser av kriget, då det är situationer som upplevs vara nära vilka skapar

reaktioner. Kriget tar på många sätt över vardagen. Det går att se nedtystande av olämpliga reaktioner, men vardagen syns inte mycket jämfört med händelserna. När händelser tystas ner dyker dock vardagen upp mer. Ingen direkt förändring över tid syns, då det beror på stämningen som råder. Situationerna påverkar känslvärldar och emotionella gemenskaper.

Det förekommer självfallet olika känslor, attityder och mentaliteter i tidningarna, men somliga syns inte alls. Vad som syns beror på normer och den rådande situationen. Som visats förekommer oro och rädsla, vilket påverkar befolkningens agerande. Det är emellertid tydligt att fastän situationen påverkar känslvärldar, försöker ett normalt liv levas. När freden inträffar syns glädje och under midsommarkrisen lugn, men det betyder inte att det var så. Oro och ilska kan inte direkt utläsas, vilket med största sannolikhet berodde på pressklimatet. De utläses genom kritik, vilket visar att oro och panik inte är tillåtna - de resulterar i felaktiga beslut. Attityder och mentaliteter som syns är mestadels de som anses godkända av staten och den mäktigaste emotionella gemenskapen. Antisemitism och flyktingkritik framkommer inte ofta, fastän det fanns. Mentaliteter som går emot normerna syns oftast genom kritik. Vad det säger om känslvärldar och emotionella gemenskaper under beredskapstiden är bara en liten del av allt som människor kände och förmedlade. Allting syns inte i media, men det ger en inblick i hur nya situationer hanterades av somliga och vad som ansågs accepterat.

Genom att besvara frågeställningarna har en bild av hur befolkningen i Landskrona hanterade vardagslivet under beredskapstiden skapats. Studien har fokuserat på känslvärldar och emotionella gemenskaper som påverkats av de utvalda händelserna. Emotionella gemenskaper förändras dock inte lätt, vilket observerats. Resultaten i sig är mycket breda vilket resulterar i att de inte kan redovisas i detalj, de framkommer av undersökningens helhet. Istället har en bred bild av hur vardagen hanterades åstadkommit, och vilka känslor som accepterades har observerats. Lugnet, allvaret och kärleken till nationen var en prioritet, och känslor som påverkade bilden av Sverige försköts. Anpassning till normmönstren var ett måste för att inte få kritik, då ett enat land önskades. Åsikter kan emellertid ha förekommit privat för att undvika provokation. I allvarliga situationer förespråkades lugn, men känslor lyste ofta igenom. Människor hanterade vardagen i den mån det gick med ökad beredskap och allvar, utan att låta onödiga känslor synas. De försökte göra sig nyttiga för att passa in i mallen och undvika att känslvärldarna tog över, med viss trots från somliga individer beroende på samhällsklimatet som rådde. Det syns tydligt att den förespråkade emotionella gemenskapen styrde deras vardag och känslouttryck, samtidigt som normalitet eftersträvades.

Resultaten stämmer mestadels överens med hur forskning menar att vardagslivet sett ut i andra regioner. Det finns dock geografiska skillnader vilket resulterade i att händelser

påverkade somliga mer än andra, och olika konsekvenser uppstod. Enligt tidningarna verkar klimatet dock ha varit ungefär densamma i Västsverige och Stockholm. Den teoretiska utgångspunkten har emellertid lyft normmönster och emotionella gemenskaper, och skapat en annan syn på underliggande faktorer vilka påverkar människor. Forskning har tidigare kommit människor nära, men inte fått se de underliggande mönstren eller varför somliga reaktioner förekom. Studien har även lyft hur en mindre gränsstad upplevt beredskapstiden, när kriget var som närmst. Lokala individperspektiv kunde emellertid fördjupa studien och komplettera metoden. Resultaten hade fått en mer personlig prägel och ytterligare kunskap om känslor. Ämnet bör studeras vidare då det lokalhistoriska perspektivet är intressant, och mindre perspektiv på händelser berikar minneskulturen och historiesynen i Sverige. Annars glöms minnen, och därmed historisk kunskap bort. Perspektiv från mindre orter borde därför forskas vidare om, då det starkt berikar Sveriges historiekultur och kunskap om dåtiden. Mindre orter som gränsar mot Norge eller Finland hade också varit intressanta att forska vidare om, då det utökar den svenska historiesynen ännu mer och belyser lokala aspekter.

Teorin och metoden har tillfört studien ett djup och förståelse för människors agerande som inte åstadkommit annars. Rosenweins teori om emotionella gemenskaper i kombination med känslövärldar, resulterar i att en större bild av reaktioner och anpassningar skapas. Textanalysen hade ensam kunnat beskriva känslorna som speglades men inte varför de uppstått, eller varför andra inte syntes. Teorin behöver emellertid kombineras med känslövärldar, då den annars blir stel och grupperad. Kombinationen visar att det är människor som berörs, och inte bara objekt som agerar i kollektiv och situationer. Normmönster lyfts, och som resultat nås en djupare förståelse av människors reaktioner.

Ett lokalhistoriskt perspektiv på beredskapstiden har skapats, men studien visar också känslors påverkan på agerande. Agerandet visar i sin tur hanterandet av vardagen i skuggan av situationerna som uppstod. Emotionella gemenskaper har blivit lättare att förstå och se i material, och en större förståelse för människors agerande har skapats. Det kan vara svårt att förstå människor, men förstås känslövärldar och kontexten bakom, kommer man närmre deras horisont. Vi förstår även oss själva bättre. Även om Landskronaborna levde i ett samhälle med andra förutsättningar, kan man lära sig något om människan och dess reaktioner. Det är idag år 2021 relevant, då vi befinner oss i en pandemi där försiktighet och ansvar krävs för att förhindra smittspridning. Krisen kräver att smittskyddsinstitutets rekommendationer följs, rekommendationer som många inte tar på allvar. Genom att se människors agerande i en annan kris, kan man komma närmre en förståelse av hur somliga idag hanterar en vardag som är allt annat än normal. Fastän den emotionella gemenskapen inte accepterar det.

5. Käll- & litteraturförteckning

5.1 Tryckt litteratur

- Ahlqvist, Carina; Nordström, Annika & Skarin Frykman, Birgitta (red.), *Vardagsliv under andra världskriget: minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg: Göteborg 2012.
- Andersson, Clas, "Inkallad eller `uteätare`", i Birgitta Skarin Frykman, Annika Nordström & Ninni Trossholmen (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget – en tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014, s. 193-223.
- Berggren, Henrik, *Landet utanför: Sverige och kriget 1939-1940*, Storpocketutgåva, Norstedts: Stockholm 2020.
- Berglund, Louise & Ney, Agneta, *Historikerns hantverk: om historieskrivning, teori och metod*, Studentlitteratur: Lund 2015.
- Bjarne Larsson, Gabriela, "Frågan avgör källans värde" i Gabriela Bjarne Larsson (red.), *Forma historia. Metodövningar*, Studentlitteratur: Lund 2002, s. 137-212.
- Brink, Lars, "Uniformerad vardag" i Birgitta Skarin Frykman, Annika Nordström & Ninni Trossholmen (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget – en tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014, s. 24-38.
- Centergran, Ulla, "Maten under kristiden 1939-1949" i Birgitta Skarin Frykman, Annika Nordström & Ninni Trossholmen (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget – en tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014, s. 129-144.
- Hallberg, Sten, "Hemma på Nösund", i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 253-264.
- Hammar, Annasara & Holmberg, Linn, "Varför mikrohistoria? Om teckentydningens dragningskraft och historievetenskaplig transparens": *Historisk tidskrift* 2017, Vol. 137, nr. 3, s. 437-447.
- Hermansson, Ingrid, "Efter några dagar kom flyktingströmmen" i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk

och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 113-114.

- Hesslow, Estrid, ”Mot Danmark var det totalt mörklagt” i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 163-168.
- Heyneman, Hans, ”Kriget förändrade mitt liv” i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 67-73.
- Karlsson, Kurt, ”I lilla Asige by” i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 115-120.
- ”Landskrona”: *Nationalencyklopedin* [u.å]. [https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/landskrona-\(ingress-kommun-m-län\)](https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/landskrona-(ingress-kommun-m-län)) (Hämtad 2020-11-16).
- ”Landskrona posten”: *Nationalencyklopedin* [u.å]. <https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/landskrona-posten> (Hämtad 2020-11-16).
- Lundén, Karl, ”Så gott som kaffe – jakten på normalitet i en kopp kaffe” i Birgitta Skarin Frykman, Annika Nordström & Ninni Trossholmen (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget – en tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014, s. 145-158.
- Magnusson, Marianne, ”Ett långt helt mörklagt tåg”, i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 233-235.
- Moberg, Axel, *Ekot av kriget: hur andra världskriget skildrades i dåtida svenska tidningar*, Publit Sverige: Stockholm 2020.
- Nina, ”Jag önskade ingen förändring” i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från*

- beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 15-42.
- Nora, Pierre, "Between memory and history: Les Lieux de Mémoire": *Representations* 1989, Vol. 26, s. 7-24.
<https://online.ucpress.edu/representations/article/doi/10.2307/2928520/82272/Between-Memory-and-History-Les-Lieux-de-Memoire> (Hämtad 2021-01-02)
 - Nordström, Annika; Skarin Frykman, Birgitta & Trossholmen, Ninni (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget: en tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014.
 - "På flykt" i Carina Ahlqvist; Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget: minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg: Göteborg 2012, s. 441-445.
 - Rosenwein, Barbara H, "Problems and methods in the history of emotions": *Passions in context. International journal for the history and theory of emotions* 2010, Vol. 1, nr. 1, s. 1-32. https://www.passionsincontext.de/uploads/media/01_Rosenwein.pdf (Hämtad 2020-11-11)
 - Sandén, Annika & Östlund Joachim, "Medkänslans makt och gränser. Nya linjer i känslornas historia": *Historisk tidskrift* 2010, Vol. 130, nr. 4, s. 593-613.
http://www.historisktidskrift.se/fulltext/2010-4/pdf/HT_2010_4_593-613_sanden_ostlund.pdf (Hämtad 2021-01-06)
 - Sintring, Åke, "Tysktågen" i Birgitta Skarin Frykman, Annika Nordström & Ninni Trossholmen (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget. En tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014, s. 57-75.
 - Skansjö, Sten, *Skånes historia*, Ny utgåva, Historiska media: Lund 2006.
 - Skarin Frykman, Birgitta, "Vid krigets gränser" i Birgitta Skarin Frykman, Annika Nordström & Ninni Trossholmen (red.), *Västsvenskt vardagsliv under andra världskriget. En tillbakablickande antologi*, A-script förlag: Göteborg 2014, s. 12-23.
 - Svensson, Bengt Kaleb, "Till saken hör att mamma var bilkårist" i Carina Ahlqvist, Annika Nordström & Birgitta Skarin Frykman (red.), *Vardagsliv under andra världskriget. Minnen från beredskapstiden i Sverige 1939-1945*, Institutet för språk och folkminnen & Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg (DAG): Göteborg 2012, s. 91-93.

- Wikdahl, Magnus, *Varvets tid: arbetarliv och kulturell förändring i en skeppsbyggarstad*, Diss., Lunds universitet 1992.
- Åmark, Klas, *Att bo granne med ondskan: Sveriges förhållande till nazismen, Nazityskland och Förintelsen*, Ny, reviderad och utökad utgåva, Bonnier: Stockholm 2016.
- Öman, Kristina, "Jag undrar så, hur Du har det.": om insändare till sjömän i Ute och Hemma 1940-1947, Masteruppsats, Uppsala universitet 2016. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1064748/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2020-11-03)

5.2 Tryckta källor

- "Avskedsfest på rådhuset för danskar och norrmän. Anordnas av Landskrona stad i morgon": *Landskrona posten* 1945-05-26, s. 3.
- "Badsäsongens sista dag rekordvarm. Dålig juli men fin temperaturkurva. Höstbadarna hålla ut till november": *Landskrona posten* 1939-09-16, s. 4.
- "Biopremiärerna. Belsen-Buchenwald. Danska frihetskämpar.": *Landskrona posten* 1945-06-05, s. 3.
- "Biopremiärerna. De fyra fjädrarna.": *Landskrona posten* 1939-12-12, s. 3.
- "Biopremiärerna. En dag skall komma": *Landskrona posten* 1945-05-24, s. 3
- "Biopremiärerna. Envis som synden": *Landskrona posten* 1939-09-05, s. 3.
- "Biopremiärerna. Hans vän Flicka": *Landskrona posten* 1945-05-25, s. 4.
- "Blåst?": *Landskrona posten* 1943-10-08, s. 4.
- "Brandkårens ogranisering vid luftskyddstillstånd. Landskrona uppdelas i fem distrikt. 85 brandmän klara till aktion med 8 brandvagnar, 9000 meter slang och 3 centrifugpumpar": *Landskrona posten* 1939-09-10, s. 3.
- "Brådaste flyktingdagen hittills. Alla klutar till hjälparbetet. Nya förläggningar måste i går ordnas i Landskrona. Lottor och Röda kors i arbete": *Landskrona posten* 1943-10-07, s. 1, 10.
- "Danmark fritt. Även Holland befriat": *Landskrona posten* 1945-05-05, s. 1.
- "Danska Norge-resenärer hem över Landskrona. Motorseglare sista möjligheten": *Landskrona posten* 1940-04-12, s. 3.
- "De danska flyktingsproblemen. 130 kvinnor och barn ha fått svenskt medborgarskap": *Landskrona posten* 1943-10-14, s. 4.
- "Den farliga leken.": *Landskrona posten* 1939-12-18.
- "Det andra världskriget – DATA och BILDER": *Landskrona posten* 1945-05-08.

- ”Effektiv svensk hjälp lämnas flyktingarna. Flera ideella sammanslutningar arbeta nu energiskt vid myndigheternas sida – även privatfamiljer öppna sina hem. Personlig order från Hitler bakom judeförföljelserna”: *Landskrona posten* 1943-10-05, s. 1, ?.
- “Efterfrågan på alla slags lägenheter. Stora, små, moderna, omoderna. I Landskrona”: *Landskrona posten* 1943-10-09, s. 4.
- “Enkronornas mobilisering”: *Landskrona posten* 1940-05-08.
- “En mannekänguppvisning”: *Landskrona posten* 1939-09-28, s. 4.
- ”En uppmaning till alla husmödrar från husmodersförbundet”: *Landskrona posten* 1939-09-27, s. 5.
- “Ett folks inre styrka... Av redaktör Sture Mattsson”: *Landskrona posten* 1940-05-07, s. 7.
- ”Finlandsaftonen – en gripande högtidsstund. Templet fyllt till sista glats, kollekten gav till resultat inte mindre än 776 kr.”: *Landskrona posten* 1939-12-11, s. 3.
- “Finlandshjälpen får många små och stora bidrag. Landskronalistorna växa ständigt”: *Landskrona posten* 1939-12-16, s. 5.
- ”Finlandsinsamlingen fortsätter med gott resultat. Varma önskningar följa varje gåva”: *Landskrona posten* 1939-12-09, s. 3.
- ”Fjorton länders flaggor vaja i Landskrona. På beredskapssjukhuset samlas alla nationer. Landskrona kan vänta flera flyktingar”: *Landskrona posten* 1945-05-18, s. 4.
- “Flyktingarna från Danmark behöva hjälp. Stöd hjälpaktionen i Landskrona! Många listor ute”: *Landskrona posten* 1943-10-01, s. 4.
- ”Flyktingar som fotbollstränare. Chanser för danskar och andra som kommit över till Sverige”: *Landskrona posten* 1943-10-09, s. 9.
- ”Flyktingströmmen alltjämt stor. Mottagningsstab på 60 personer i Landskrona. Flera nya förläggningar ha måst ordnas. Brådaste dagen”: *Landskrona posten* 1943-10-09, s. 1, ?.
- ”Flyktingsström över Öresund. ’Ovissheten är det värsta’. 200 kr för en tur i öppen båt”: *Landskrona posten* 1940-04-11, s. 3.
- “Fred – flaggor – facklor – festligt i Landskrona”: *Landskrona posten* 1945-05-08, s. 3.
- ”Fred”: *Landskrona posten* 1945-05-18.
- ”’Frid på jorden.’”: *Landskrona posten* 1939-12-23, s. 3.
- ”Frihetsgåvan till Norge”: *Landskrona posten* 1945-05-08, s. 7.
- ”Från allmänheten. Tankspärren på Eriksgatan”: *Landskrona posten* 1945-05-29, s. 2.

- "Från allmänheten. Upprop från kungafonden under H. M. Konungens beskydd.": *Landskrona posten* 1945-05-24, s. 7.
- "Fältsporta på cykel i morgon! Propagandatävlingen har samlat många deltagare. Spännande klubbävling mellan L. C. K. och Bjärreds C. K.": *Landskrona posten* 1940-04-20.
- "Fänrik Ståls-kort i blomsteraffärerna.": *Landskrona posten* 1940-04-12.
- "Försvarslån – folklån. Varje svensk måste med och göra sin insats nu!": *Landskrona posten* 1940-04-29, s. 7.
- "Hamnpolisen i Landskrona på `övergångsstat`": *Landskrona posten* 1945-06-01, s. 3.
- "Hamsterlunds vila nu på sina lager. Lugnare förhållanden ha inträtt även inom de värst utsatta branscherna. Kort hindrar ny panikrusning?": *Landskrona posten* 1939-09-23, s. 3.
- "Hemvärnsfest på slottsområdet": *Landskrona posten* 1941-06-23.
- "Hur mättas 1150 extra munnar? Flyktingsorganisationen i Landskrona": *Landskrona posten* 1945-05-09, s. 3.
- "Hur ska vi ha det i jul?": *Landskrona posten* 1939-12-16, s. 13.
- "I dag talar man om": *Landskrona posten* 1939-09-22, s. 4.
- "I dag talar man om": *Landskrona posten* 1939-12-06, s. 4.
- "I dag talar man om": *Landskrona posten* 1939-12-11, s. 4.
- "I dag talar man om": *Landskrona posten* 1939-12-13, s. 4.
- "I fest och triumf för danskarna hem. Ståtligt och hjärtligt avsked från Landskrona": *Landskrona posten* 1945-05-30, s. 3.
- "Inför det svenska hemvärnets femårsdag": *Landskrona posten* 1945-05-26, s. 3.
- "Insamlingen av sättpotatis till Finland avbrytes. En stödåtgärd, som måst inhiberas": *Landskrona posten* 1940-04-23, s. 3.
- "Insamlingen till danska flyktingarna i Landskrona. Hjälpbehovet stort. Bidragspost på 2,000 kronor i går": *Landskrona posten* 1943-10-06, s. 3.
- "Insamlingen till Finlandshjälpen fortsätter alltjämt. En tusenlapp bland gårdagens bidrag": *Landskrona posten* 1939-12-13, s. 3.
- "Jag för min del anser...": *Landskrona posten* 1939-09-12, s. 4.
- "Jag för min del anser...": *Landskrona posten* 1939-09-16, s. 4.
- "Jag för min del anser...": *Landskrona posten* 1940-05-08, s. 3.
- "Jag för min del anser...": *Landskrona posten* 1941-07-14, s. 4.
- "Jag för min del anser...": *Landskrona posten* 1943-10-25, s. 4.

- ”Jag för min del anser...”: *Landskrona posten* 1945-05-15, s. 3.
- ”Julhögtiden nalkas och är efterlängtd. Inköpen för årets största helg pågå för fullt i bygderna”: *Landskrona posten* 1939-12-21, s. 7.
- “Kaninavelsutställningen blev lyckad. Fina djur, slaktkroppar och skinn. Tredagarsexposén har varit talrikt besökt.”: *Landskrona posten* 1939-12-11, s. 4.
- “Kaninköttet kommer i höst”: *Landskrona posten* 1941-07-10.
- ”Kolonisternas spalt”: *Landskrona posten* 1940-04-20, s. 8.
- “Kommunisterna bevakas strängt.”: *Landskrona posten* 1941-26-06, s. 5.
- “Kommunistfaran”: *Landskrona posten* 1941-07-09, s. 2.
- ”Kvinnoföreningarna i staden bilda beredskapskommitté”: *Landskrona posten* 1939-09-06, s. 3.
- “Kvinnor i Landskrona!”: *Landskrona posten* 1939-12-02, s. 12.
- ”Landskrona-aktionen för Finlandshjälpen. Över 1.700 kronor redan första dagen. Insamlingen av kläder har central på Weibullsholm”: *Landskrona posten* 1939-12-07, s. 3.
- ”Landskronabor börjar slarva med mörkläggningen. Anmärkningar mot ventiler och glömd belysning. Polisberöm till lojala mörkläggare”: *Landskrona posten* 1940-04-20, s. 3.
- “Landskrona firar Danmarks befrielse. Flaggskrud – tacksägelsegudstjänst - fackeltåg”: *Landskrona posten* 1945-05-07, s. 3.
- “Landskrona i går”: *Landskrona posten* 1940-04-10, s. 3.
- “Landskrona kan vänta mörkläggning i okt. Vår `omyndighetsförklaring` beträffande skolbarnsevakueringen nu upphävd”: *Landskrona posten* 1939-09-30.
- “Landskronakvinnor!”: *Landskrona posten* 1939-12-05, s. 3.
- ”Landskronas krigiska ansikte försvinner. Smygrökande skolpojkar ligger dolda bland linjens värn, där våra sista beredskapare håller på att röja rent”: *Landskrona posten* 1945-05-16, s. 3.
- ”Landskronas luftförsvaret påskyndas. 20,000 äskas av staden för kanontillbehör. Luftförsvarsföreningen vill snarast möjligt anskaffa materialen”: *Landskrona posten* 1939-09-07, s. 3.
- ”Landskrona polska förläggning i radio. S. F:s Boge journalfilmade i går och Jerring intervjuade. Polskorna studera svenska och vill handarbete”: *Landskrona posten* 1945-05-05, s. 5.

- ”Landskrona stads avskedshögtidlighet för nordiska gäster”: *Landskrona posten* 1945-05-28, s. 3.
- “Lite gladare.”: *Landskrona posten* 1940-04-25.
- ”Stad och land. Livsmedelsbrist”: *Landskrona posten* 1945-05-15, s. 2.
- “Lottorna rusta för julmässa”: *Landskrona posten* 1939-12-05, s. 4.
- “Luftskyddets personal bör blodgrupperas. Anslag begäres av stadsfullmäktige. Klassificering i tid kan avsevärt underlätta läkarens arbete.”: *Landskrona posten* 1939-12-16, s. 3.
- ”Med flaggning firades freden. Landskronas skyltfönster smyckade med nordiska färgerna”: *Landskrona posten* 1945-05-09, s. 3.
- “Midsommar – utan värmerestriktioner”: *Landskrona posten* 1941-06-23, s. 4.
- “Minlotsen vid Köpenhamn debuterade på ‘Landskrona’. Ångaren nu bemålad med nationalitetstecken för andra gången i sin tillvaro. Tomma kajer, stumma vinschar”: *Landskrona posten* 1939-09-07, s. 4.
- “Många fall av fläcktyfus i Landskrona. Även difteri i förläggningarna. Allmänheten varnas ånyo”: *Landskrona posten* 1945-05-23, s. 4.
- ”Mörkläggningen i Landskrona har hittills gått bra. Många skyddsrum iordningsställda, men även många försumliga fastighetsägare”: *Landskrona posten* 1940-04-15, s. 3.
- ”Nordisk angelägenhet”: *Landskrona posten* 1945-05-12, s. 5.
- “Nu är det lottornas tur.”: *Landskrona posten* 1939-09-06, s. 3.
- ”Onödig rusning till sparbankerna. Uttagen begränsas i Landskrona”: *Landskrona posten* 1939-09-04; s. 3.
- “Opinion mot lojala bilister. Särskilt märke för lovliga ärenden?»: *Landskrona posten* 1939-09-27, s. 3.
- ”Planera noga för konserveringen i år.”: *Landskrona posten* 1941-07-03, s. 7.
- ”Revelj kommer!»: *Landskrona posten* 1941-07-11.
- “Ryktessmidarna i farten”: *Landskrona posten* 1940-04-11, s. 4.
- “Sextio landstormspojkar på pingstläger i Domsten. Ungdomar från Hälsingborg Landskrona, Kävlinge och Höganäs”: *Landskrona posten* 1945-05-25, s. 8.
- ”Skidfrämjandets årssammankomst. Filmer, samkväm och dans på teatern”: *Landskrona posten* 1939-12-04.
- “Skandalförfattaren Gustaf Ericsson: Sverige skriver sin egen dödsdom. Okvädar sitt land i dansk radio”: *Landskrona posten* 1943-10-19, s. 6.

- ”Skänk frukt till Norrlands barn”: *Landskrona posten* 1939-09-27, s. 3.
- “Snabbintervju med inkallad”: *Landskrona posten* 1939-09-08, s. 3.
- ”Stadens ansikte igår”: *Landskrona posten* 1939-09-04, s. 3.
- “Stad och land. Det nya krigsutbrottet.”: *Landskrona posten* 1941-06-23.
- “Stad och land. Finland i krig”: *Landskrona posten* 1941-06-28, s. 2.
- “Stad och land. Fred”: *Landskrona posten* 1945-05-08, s. 2.
- ”Stad och land. Förhandlingarna avbrutna”: *Landskrona posten* 1939-09-01, s. 2.
- “Stad och land. Försvarslånet.”: *Landskrona posten* 1940-04-26.
- “Stad och land. För tidigt väckt.”: *Landskrona posten* 1943-10-13, s. 2.
- “Stad och land. Hur länge skall landsförräderiet tolereras?”: *Landskrona posten* 1939-12-11.
- ”Stad och land. Ingen skattesänkning i Landskrona?”: *Landskrona posten* 1943-10-28, s. 2.
- “Stad och land. Intrycket.”: *Landskrona posten* 1943-10-06, s. 2, 3.
- ”Stad och land. Kriget.”: *Landskrona posten* 1939-09-02, s. 3.
- “Stad och land. Landsförräderiet måste stoppas”: *Landskrona posten* 1939-12-04.
- “Stad och land. Landskrona och luftskyddet.”: *Landskrona posten* 1939-09-19.
- ”Stad och land. Luftskyddet”: *Landskrona posten* 1939-12-22.
- “Stad och land. Ny situation”: *Landskrona posten* 1940-04-09.
- “Stad och land. Samlingsregering.”: *Landskrona posten* 1939-12-14.
- “Stad och land. Tyska trupper genom Sverige”: *Landskrona posten* 1941-06-26.
- “Stad och land. Vår inre försvarsfront”: *Landskrona posten* 1940-04-12.
- “Stad och land. Vår ödestimma.”: *Landskrona posten* 1940-04-10.
- “Stad och land. Överfallet.”: *Landskrona posten* 1939-12-01.
- ”Starkt hemvärn oundgänglig del av vårt riksförsvar. Landskrona Hemvärn högtidlighåller femårsdagen”: *Landskrona posten* 1945-05-28, s. 1, 4.
- “Stora inskränkningar i buss- och telefontrafiken i Landskrona. Krisens inverknings på olika kommunikationsmedel. Rusning efter bensininköpstillstånd, men vem får köpa bensin?”: *Landskrona posten* 1939-09-06, s. 2.
- ”Stor utställning av kaniner på Husarkasernen. Öppnas på fredag, pågår T. O. M. Söndag. Anmälningar från hela landet. 36 hederspris skänkta”: *Landskrona posten* 1939-12-07.
- ”Summorna växa på listorna för Finlandshjälpen. Många villiga och glada givare.”: *Landskrona posten* 1939-12-14, s. 3.

- ”Södra skolans nya gymnastiksal invigd. En värdig exponent för modern byggnadskonst, en lösning av brännande lokalproblem. Genomgående parkettgolv och rostfritt, anordningar för gasbehandling enligt luftskyddsplanen”: *Landskrona posten* 1939-09-15, s. 3.
- “Tacksägelsegudstjänst över Danmarks befrielse. Landskrona mottog budskapet med jubel i går”: *Landskrona posten* 1945-05-05.
- “Terrorvågen över Danmark. Flyktingströmmen tilltager, över 200 till Landskrona. Örenäs blir förläggning. Över 100 danska judar hit i går. Razziorna pågår”: *Landskrona posten* 1943-10-04, s. 1, 10.
- ”Till Sveriges folk!”: *Landskrona posten* 1939-09-16, s. 10.
- “Turistbroschyr för Landskrona efterfrågas ofta. Stadsfullmäktige böra ta upp frågan till behandling: *Landskrona posten* 1940-04-12, s. 3.
- ”Ungerskt inslag till det polska. Stor organisation i arbete för Landskronas 1100 flyktingar”: *Landskrona posten* 1945-05-07, s. 4.
- ”Upprop! Till medlemmarna i Högerns Kvinnoförening i Landskrona!”: 1939-09-06, s. 3.
- ”Ylleveckan i kristider”: *Landskrona posten* 1939-09-19, s. 4.
- ”Ålen dör massvis vid våra kuster – svårt avbräck för fiskarena. Den starka värmen orsaken. Fromt önskemål bland våra ålfiskare: Storm och regn snarast möjligt!”: *Landskrona posten* 1939-09-08, s. 2.
- ”Även sillen tycker det är för varmt. Allt fiske ligger nere i Borstahuset”: *Landskrona posten* 1941-06-23.
- “Östergatan ingen lekplats i mörkläggning. Polisen kommer att ta itu med ofoget. Promenad i körbanan kan medföra åtal”: *Landskrona posten* 1940-04-26, s. 3.

6. Bildförteckning

- Omslagsbild: Bild av Sarah Liljeblad
- Bild 1: Från ”Stadens ansikte igår”: *Landskrona posten* 1939-09-04, s. 3.
- Bild 2: Från: ”Badsäsongens sista dag rekordvarm. Dålig juli men fin temperaturkurva. Höstbadarna hålla ut till november”: *Landskrona posten* 1939-09-16, s. 4.
- Bild 3: Från ”Landskrona kan vänta mörkläggning i okt. Vår ’omyndighetsförklaring’ om beträffande skolbarnsevakeringen nu upphävd”: *Landskrona posten* 1939-09-30.
- Bild 4: Från ”Minlotsen vid Köpenhamn debuterade på ’Landskrona’. Ångaren nu bemålad med nationalitetstecken för andra gången i sin tillvaro. Tomma kajer, stumma vinschar”: *Landskrona posten* 1939-09-07, s. 4.
- Bild 5: “Lottorna rusta för julmäsas”: *Landskrona posten* 1939-12-05, s. 4.
- Bild 6: Från ”Brådaste flyktingdagen hittills. Alla klutar till hjälparbetet. Nya förläggningar måste i går ordnas i Landskrona. Lottor och Röda kors i arbete”: *Landskrona posten* 1943-10-07, s. 1, 10.
- Bild 7: Från “Fred – flaggor – facklor – festligt i Landskrona”: *Landskrona posten* 1945-05-08, s. 3.
- Bild 8: Från “I fest och triumf for danskarna hem. Ståtligt och hjärtligt avsked från Landskrona”: *Landskrona posten* 1945-05-30, s. 3.